

**Л. В. Прокопчук**

**УКРАЇНСЬКА ДІАЛЕКТОЛОГІЯ:  
ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ**

Збірник завдань

Вінниця – 2014

**УДК 811.161.2' 28(072)**

**ББК 81.2 УКР – 9**

**П 80**

*Рекомендовано Вченою радою  
Вінницького державного педагогічного університету  
імені Михайла Коцюбинського  
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів  
(протокол № 9 від 26 березня 2014 року)*

Рецензенти:

**А. М. Поповський**, доктор філологічних наук, професор кафедри мовної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

**О. М. Куцевол**, доктор педагогічних наук, професор кафедри української літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

**Л. Л. Станіславова**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

**Прокопчук Л. В.** Українська діалектологія : Тестовий контроль : [збірник завдань] / Л. В. Прокопчук. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2014. – 116 с.

Збірник тестових завдань входить до науково-методичного комплексу дисципліни «Українська діалектологія». Посібник містить тестові завдання різного типу для поточного, модульного й підсумкового контролю, які дадуть змогу перевірити рівень засвоєння студентами теоретичного матеріалу (ЗМ №1, 2, 3) названої дисципліни, а також рівень сформованості в них практичних умінь і навичок.

Для студентів вищих навчальних закладів, усіх, хто прагне поглибити знання про народну мову.

© Прокопчук Л. В., 2014

## Зміст

Вступ .....	5
<b>Змістовий модуль 1. Вступ</b> .....	7
<i>Поточний контроль</i> .....	7
1.1. Українська діалектологія як наука і навчальна дисципліна ...	7
1.2. Діалекти й літературна мова .....	8
1.3. Становлення української діалектології як науки .....	13
<i>Модульний контроль</i> .....	17
Закриті тести .....	17
<b>Варіант 1.</b> .....	17
<b>Варіант 2.</b> .....	22
<b>Варіант 3.</b> .....	27
Відкриті тести .....	32
<b>Змістовий модуль 2. Фонетика, лексика й граматики</b> <b>української діалектної мови</b> .....	33
<i>Поточний контроль</i> .....	33
1.1. Фонетика української діалектної мови. Система вокалізму...	33
1.2. Фонетика української діалектної мови. Система консонантизму.....	36
1.3. Лексика і фразеологія української діалектної мови .....	42
1.4. Морфологічні явища в українських говірках. Іменник .....	45
1.5. Морфологічні явища в українських говірках. Прикметник. Числівник. Займенник .....	48
1.6. Морфологічні явища в українських говірках. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник .....	50
1.7. Синтаксис простого речення української діалектної мови ....	53
1.8. Синтаксис складного речення української діалектної мови ...	57
<i>Модульний контроль</i> .....	57
Закриті тести .....	57
<b>Варіант 1.</b> .....	57
<b>Варіант 2.</b> .....	62
<b>Варіант 3.</b> .....	67
Відкриті тести .....	73

<b>Змістовий модуль 3. Наріччя й говори української діалектної мови</b> .....	75
<i>Поточний контроль</i> .....	75
1.1. Групування й членування просторових одиниць української мови: південно-східне й північне наріччя .....	75
1.2. Групування й членування просторових одиниць української мови: південно-західне наріччя .....	78
<i>Модульний контроль</i> .....	82
Закриті тести. ....	82
<b>Варіант 1.</b> .....	82
<b>Варіант 2.</b> .....	87
<b>Варіант 3.</b> .....	92
Відкриті тести .....	98
<i>Підсумковий контроль</i> .....	99
<b>Варіант 1.</b> .....	99
<b>Варіант 2.</b> .....	102
<b>Варіант 3.</b> .....	105
Рекомендована література .....	109

## ВСТУП

Українська діалектологія посідає вагоме місце у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників: вона допомагає їм краще зрозуміти курс історії української мови, зокрема історичної граматики, а також відкриває шлях до пізнання нашої духовності – традицій, звичаїв, вірувань українського народу тощо.

**Мета** навчальної дисципліни – вивчення теоретичних засад курсу, опанування основними поняттями діалектології, розкриття закономірностей взаємозв'язку між діалектною мовою і літературною мовою, формування навичок аналізувати діалектні явища, розуміння важливості діалектної мови для вивчення не тільки історії мови, але й духовної й матеріальної культури українського народу.

### **Завдання:**

- ознайомити студентів з новими теоретичними відомостями з української діалектології;
- навчити аналізувати діалектні явища, встановлювати взаємозв'язок народної і літературної мови, виявляти взаємовідносини між українськими діалектами на різних рівнях мовної структури;
- сформувати навички виявлення впливу діалектного оточення на усне й писемне мовлення школярів;
- напрацювати навички практичного аналізу діалектологічних матеріалів.

Після опанування навчальної дисципліни студенти мають

### **знати:**

- основні поняття української діалектології;
- причини змінності діалектної бази української літературної мови на різних етапах розвитку;
- спільне й відмінне в діалектній та літературній мові;
- становлення, розвиток і сучасний стан української лінгвогеографії;
- загальну характеристику діалектних відмінностей у фонетиці,

граматиці, лексиці, фразеології та їхній характер;

- поділ української етнічної території на говори, групи говорів і наріччя:

- стан дослідження тих чи тих говірок, а також їхні найістотніші фонетичні, морфологічні, синтаксичні й лексичні ознаки;

**уміти:**

- коментувати, аналізувати діалектні явища;

- збирати відповідні діалектологічні матеріали;

- визначати функціональне співвідношення між літературно-нормативною лексикою і словами-діалектизмами (семантичними, лексичними, етнографічними);

- з'ясовувати мотиви використання діалектизмів у творах українських письменників.

Пропонований посібник є частиною науково-методичного комплексу дисципліни «Українська діалектологія». Він містить тестові завдання різного типу для поточного, модульного й підсумкового контролю, які дадуть змогу перевірити рівень засвоєння студентами теоретичного матеріалу трьох змістових модулів («Вступ», «Фонетика, лексика й граматики діалектної мови», «Наріччя й говори української діалектної мови») названої дисципліни, а також рівень сформованості в них практичних умінь і навичок.

Беручи до уваги те, що поточний контроль здійснюється наприкінці практичного заняття впродовж 10-15 хв., студентам запропоновано лише закриті тести. Модульний і підсумковий контроль передбачає виконання відкритих і закритих тестів. Три варіанти завдань попереджують можливість списування.

У кінці посібника подано рекомендовану літературу, яка сприятиме глибокому ознайомленню студентів із науковими й навчально-методичними джерелами в галузі діалектології і допоможе їм успішно виконати навчально-лінгвістичні завдання, уміщені в цьому посібникові.

# ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ВСТУП

## 1.1. Українська діалектологія як наука і навчальна дисципліна

### 1. Діалектологія – це...

- а) галузь мовознавства, що вивчає діалектну мову, її просторову варіативність і територіальну диференціацію;
- б) наука, яка вивчає процеси найменувань;
- в) наука, яка вивчає звуки української мови;
- г) галузь мовознавства, що вивчає взаємозв'язок літературної мови з народною мовою.

### 2. До основних діалектних одиниць належать:

- а) група говорів, говір, діалектна група;
- б) говір, наріччя, діалект;
- в) говірка, говір, наріччя;
- г) група говорів, наріччя, діалектна група.

### 3. Говірка – це ...

- а) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що становить об'єднання говірок, близьких за фонетичними, акцентуаційними, лексичними та граматичними ознаками;
- б) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що є засобом спілкування мешканців одного, рідше кількох населених пунктів, однотипних з мовного погляду;
- в) найбільша одиниця територіальної диференціації мови, що становить сукупність близьких за визначеними ознаками говірок, об'єднаних у говори;
- г) одиниця територіальної диференціації мови.

### 4. Наріччя – це ...

- а) найбільша одиниця територіальної диференціації мови, що становить сукупність близьких за визначеними ознаками говірок, об'єднаних у говори;
- б) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що є засобом спілкування мешканців одного, рідше кількох населених

пунктів, однотипних з мовного погляду;

в) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що становить об'єднання говірок, близьких за фонетичними, акцентуаційними, лексичними та граматичними ознаками;

г) одиниця територіальної диференціації мови.

5. *Територіальні діалекти – це ...*

а) різні вияви мови на певній території;

б) групові говори;

в) діалекти, визначені способом проживання;

г) мовлення певної замкнутої групи осіб.

6. *Соціальні діалекти – це ...*

а) групові говори, визначені місцем проживання;

б) діалекти, визначені місцем проживання;

в) різні вияви мови на певній території;

г) мовлення певної закритої групи осіб.

7. *Серед соціальних діалектів Л. Ставицька розмежовує:*

а) професійні говори й жаргони, або арго;

б) арго, жаргон, професійний жаргон й сленг;

в) арго, жаргон й сленг;

г) арго, професійний жаргон й сленг.

8. *Перспективна діалектологія – це*

а) наука, що вивчає діалектну мову, її просторову варіативність і територіальну диференціацію;

б) галузь діалектології, яка вивчає процес літературної нормалізації територіальних діалектів;

в) галузь мовознавства, яка вивчає взаємодію діалектів з різними формами існування мови етносу: літературною, просторіччям, соціальними діалектами;

г) наука, що вивчає просторову варіативність діалектної мови.

9. *Як називають мову неосвічених верств населення, спотворену міжмовною взаємодією?*

а) арго;

б) сленг;

в) жаргон;



г) професійний жаргон.

10. *Сленг – це...*

а) різновид соціальних діалектів, який характеризується вживанням специфічної експресивно забарвленої лексики;

б) штучно створена говірка якої-небудь вузької замкненої соціальної чи професійної групи, не зрозуміла для сторонніх;

в) різновид розмовної мови, який komponують ненормативні, стилістично знижені лексико-фразеологічні одиниці;

г) різновид територіальних діалектів.

11. *З урахуванням походження й історичного розвитку діалекти поділяють на:*

а) територіальні й соціальні діалекти;

б) однотипні й різнотипні;

в) давні й новостворені;

г) давні й різнотипні.

12. *Найбільша діалектна розчленованість властива*

а) північному наріччю;

б) південно-східному наріччю;

в) південно-західному наріччю;

г) північному й південно-східному наріччям.

13. *У якому рядку записано говори південно-східного наріччя?*

а) слобожанський, середньонаддніпрянський, степовий;

б) подільський, покутсько-буковинський, карпатський;

в) східнополіський, середньополіський, західнополіський;

г) східнополіський, південно-волинський, степовий.

14. *У південно-західному наріччі виокремлюють*

а) 9 говорів;

б) 3 говори;

в) 6 говорів;

г) 7 говорів.

15. *У якому рядку записано говори північного наріччя?*

а) східнополіський, середньополіський, західнополіський;

б) подільський, надсянський, карпатський;

в) слобожанський, середньонаддніпрянський, степовий;

г) південно-волинський, слобожанський, степовий.

16. *Хто автор статті «Взаємодія літературної мови і діалектів»?*

- а) І. Хом'як;
- б) С. Бевзенко;
- в) І. Матвіяс;
- г) Ф. Жилко.

17. *За якою ознакою виділяють два основні види діалектів української мови: старожитні й новостворені?*

- а) соціальною;
- б) історичною;
- в) генетичною;
- г) архаїчною.

18. *У творах яких українських письменників спостерігаються мовні особливості південно-західних діалектів?*

- а) Є. Гребінки, В. Барки, П. Куліша;
- б) Г. Тютюнника, І. Кочерги, У. Самчука;
- в) О. Кобилянської, Ю. Федьковича, В. Стефаника;
- г) М. Коцюбинського, І. Кочерги, Ю. Федьковича.

19. *Ізогласа – це...*

- а) мовне явище;
- б) лінія, якою позначають межі поширення мовних явищ;
- в) територія поширення мовних явищ;
- г) мовне явище в системі вокалізму.

20. *Серед ареальних утворень реально існує, тобто реалізується в мовленні мешканців*

- а) говір;
- б) наріччя;
- в) говірка;
- г) група говорів.

## **1.2. Діалекти й літературна мова**

1. *Які основні етапи історичного розвитку загальнонародних мов?*

- а) символічні мови, мови племен, мови націй;

- б) мови знаків, мови соціальних груп, національні мови;
- в) племінні мови, мови народностей, національні мови;
- г) символічні мови, мови соціальних груп, національні мови.

2. *Вивченням розвитку діалектної мови й місцевих діалектів займається*

- а) синхронна діалектологія;
- б) описова діалектологія;
- в) історична діалектологія;
- г) синхронна й діахронна діалектологія.

3. *У якому рядку записано основні діалектні одиниці?*

- а) говір, соціальні діалекти, діалектна група;
- б) говірка, говір, наріччя;
- в) територіальні діалекти, соціальні діалекти;
- г) говір, група говорів, діалект.

4. *Найбільша одиниця територіальної диференціації мови – це ...*

- а) наріччя;
- б) говір;
- в) говірка;
- г) діалект.

5. *Найменша одиниця територіальної диференціації мови – це ...*

- а) говір;
- б) говірка;
- в) наріччя;
- г) діалект.

6. *Хто з науковців спростовував думку про те, що в основі української літературної мови має бути середньонаддніпрянський говір?*

- а) Б. Грінченко;
- б) І. Франко;
- в) І. Нечуй-Левицький;
- г) П. Куліш.

7. *Хто вперше висловив думку про те, що полтавські говори найбільш придатні для розвитку на їхній основі української літературної мови?*

- а) О. Павловський;
- б) І. Франко;
- в) К. Михальчук;
- г) М. Цертелєв.

8. *Як називається галузь діалектології, яка вивчає процес перенормалізації територіальних діалектів?*

- а) описова діалектологія;
- б) історична діалектологія;
- в) синхронна діалектологія;
- г) перспективна діалектологія.

9. *Етнічні та історичні чинники беруть до уваги для виокремлення*

- а) говірок;
- б) говорів;
- в) наріч;
- г) говорів і наріч.

10. *Складний двохелементний звук, що вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря – це*

- а) монофтонг;
- б) дифтонг;
- в) африкат;
- г) подовжений звук.

11. *Знаком секунди позначають*

- а) шепелявість свистячих;
- б) м'якість свистячих;
- в) м'якість шиплячих;
- г) свистячий призвук шиплячих.

12. *У якому рядку записано звук заднього ряду високого або середнього піднесення?*

- а) [ы];
- б) [а];
- в) [и];
- г) [у].

13. *У якому рядку записано ознаки діалектного мовлення?*

- а) поліфункціональність, стилістична диференціація, наявність

кодифікованих норм;

- б) відсутність писаних правил, мінливість будови залежно від етнічної території, переважно усна форма вияву, відносно обмежена сфера вживання;
- в) стилістична диференціація, мінливість будови залежно від етнічної території, наявність кодифікованих норм;
- г) переважно усна форма вияву, поліфункціональність, відсутність писаних правил, відносно обмежена сфера вживання.

*14. Спільним для літературної й діалектної мов є:*

- а) поліфункціональність;
- б) стилістична диференціація;
- в) наявність певних норм;
- г) переважно усна форма вияву.

*15. З інтонаційних знаків у фонетичній транскрипції вживають*

- а) знак питання;
- б) три крапки;
- в) крапку;
- г) крапку з комою.

### **1.3. Становлення української діалектології як науки**

*1. Коли здійснено перші спроби характеристики українських говорів?*

- а) початок XX ст.;
- б) початок XIX ст.;
- в) II половина XIX;
- г) друга половина XVIII ст.

*2. Перша спроба наукової класифікації українських діалектів належить*

- а) О. Потебні;
- б) М. Максимовичу;
- в) О. Шафонському;
- г) І. Соболевському.

*3. Наукові засади української діалектології були закладені в працях*

- а) І. Соболєвського;
- б) М. Максимовича;
- в) О. Потебні;
- г) К. Михальчука.

4. *Хто досліджував генезис східнокарпатського й покутського діалектів?*

- а) О. Шафонський;
- б) К. Михальчук;
- в) Б. Кобилянський;
- г) М. Максимович.

5. *Хто вперше з науковців запропонував тричленну класифікацію говорів?*

- а) О. Потебня;
- б) А. Кримський;
- в) Я. Головацький;
- г) І. Соболєвський.

6. *Хто автор праці «Наречие, поднаречие и говоры Южной России в связи с наречиями Галичини»?*

- а) О. Шафонський;
- б) М. Максимович.;
- в) К. Михальчук;
- г) А. Кримський.

7. *Автором першого посібника з української діалектології був*

- а) К. Михальчук;
- б) С. Бевзенко;
- в) М. Сулима;
- г) О. Шафонський;

8. *Основними методами діалектологічних досліджень є*

- а) анкетний, порівняльний;
- б) описовий, анкетний;
- в) описовий, лінгвістичного картографування;
- г) анкетний, описовий.

9. *Для збирання діалектного матеріалу користуються такими методами, як*

- а) експедиційний, описовий;
- б) лінгвістичного картографування, описовий;
- в) анкетний, експедиційний;
- г) описовий, експедиційний.

10. Вивчає говірки на одному хронологічному зрізі їхнього функціонування

- а) синхронна діалектологія;
- б) історична діалектологія;
- в) описова діалектологія;
- г) синхронна й діахронна діалектологія.

11. Хто з науковців розмежовував волинсько-подільське (українське), галицьке (наддністрянське) і гірське (карпато-руське) наріччя?

- а) М. Максимович;
- б) Я. Головацький;
- в) К. Михальчук;
- г) О. Шафонський.

12. Який метод збирання діалектного матеріалу полягає в заповненні, згідно з інструкцією, діалектологічних програм?

- а) анкетний;
- б) описовий;
- в) експедиційний;
- г) лінгвістичного картографування.

13. Які основні етапи історичного розвитку загальнонародних мов?

- а) символічні мови, мови племен, мови націй;
- б) мови знаків, мови соціальних груп, національні мови;
- в) племінні мови, мови народностей, національні мови;
- г) символічні мови, мови соціальних груп, національні мови.

14. В Атласі української мови скартографовано

- а) 2249 говірок;
- б) 2369 говірок;
- в) 2359 говірок;
- г) 2159 говірок.

15. Знайдіть відповідність між поняттями першого й другого стовпчиків:

- |             |                 |
|-------------|-----------------|
| а) дифтонг  | 1) лінія, межа; |
| б) гіперизм | 2) двозвук;     |
| в) протеза  | 3) виставлення; |
| г) ізогласа | 4) надмірність. |

16. *Встановіть відповідність між працями з української діалектології і їхніми авторами:*

- |                   |                                 |
|-------------------|---------------------------------|
| 1) П. Гриценко    | а) Словник подільських говірок; |
| 2) С. Бевзенко    | б) Ареальне варіювання лексики; |
| 3) В. Ващенко     | в) Українська діалектологія;    |
| 4) Д. Брилінський | г) Полтавські говори.           |

17. *Хто автор праці «Говори української мови»?*

- а) Ф. Жилко;
- б) А. Москаленко;
- в) В. Ганцов;
- г) І. Матвіяс.

18. *Журнал-щомісячник «Рідна мова» заснував*

- а) І. Зілінський;
- б) І. Огієнко;
- в) А. Кримський;
- г) М. Сулима.

19. *Програму для збирання діалектних одмін було опубліковано в Києві в*

- а) 1910 році;
- б) 1909 році;
- в) 1911 році;
- г) 1912 році.

20. *Першу карту говорів української мови створив:*

- а) К. Михальчук;
- б) М. Максимович;
- в) О. Шафонський;
- г) А. Кримський.



# МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

## ЗАКРИТІ ТЕСТИ

### ВАРІАНТ I

1. *Діалектологія – це...*

- а) наука, яка вивчає звуки української мови;
- б) галузь мовознавства, що вивчає діалектну мову, її просторову варіативність і територіальну диференціацію;
- в) наука, яка вивчає процеси найменувань;
- г) галузь мовознавства, що вивчає взаємозв'язок літературної мови з народною мовою.

2. *К. Михальчук визначав такі наріччя:*

- а) південне, північне й карпатське;
- б) поліське, червоноруське (русинське) та українське;
- в) північне, південно-західне і південно-східне;
- г) північне, червоноруське і карпатське.

3. *Говірка – це ...*

- а) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що є засобом спілкування мешканців одного, рідше кількох населених пунктів, однотипних з мовного погляду;
- б) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що становить об'єднання говірок, близьких за фонетичними, акцентуаційними, лексичними та граматичними ознаками;
- в) найбільша одиниця територіальної диференціації мови, що становить сукупність близьких за визначеними ознаками говірок, об'єднаних у говори;
- г) одиниця територіальної диференціації мови.

4. *Систематизація карт в усіх томах АУМ здійснюється*

- а) за мовними рівнями;
- б) за темами;
- в) відповідно до питань у Програмі;
- г) за мовними рівнями і темами.

5. *Територіальні діалекти – це ...*
- а) різні вияви мови на певній території;
  - б) групові говори;
  - в) групові діалекти, визначені місцем проживання;
  - г) мовлення певної замкнутої групи осіб.
6. *Уперше ареальне утворення української мови методом картографічного моделювання визначив*
- а) О. Шафонський;
  - б) К. Михальчук;
  - в) О. Потебня;
  - г) М. Максимович.
7. *Поділ українських діалектів на дві групи обґрунтував*
- а) М. Максимович;
  - б) О. Потебня;
  - в) К. Михальчук;
  - г) Я. Головацький.
8. *Перспективна діалектологія – це*
- а) галузь мовознавства, яка вивчає взаємодію діалектів з різними формами існування мови етносу: літературною, просторіччям, соціальними діалектами;
  - б) наука, що вивчає діалектну мову, її просторову варіативність і територіальну диференціацію;
  - в) галузь діалектології, яка вивчає процес перенормалізації (літературної нормалізації) територіальних діалектів;
  - г) наука, що вивчає просторову варіативність діалектної мови.
9. *Лексика зі «Словника полтавських говорів» зібрана в*
- а) 64 населених пунктах;
  - б) 84 населених пунктах;
  - в) 104 населених пунктах;
  - г) 114 населених пунктах.
10. *Які говори лягли в основу української літературної мови*
- а) говори південно-східного наріччя;
  - б) середньонаддніпрянські говори;
  - в) говори південно-західного наріччя;

г) північного й південно-східного наріччя?

11. У «Словнику поліських говорів» зафіксовано матеріали, зібрані в
- а) 123 населених пунктах;
  - б) 213 населених пунктах;
  - в) 183 населених пунктах;
  - г) 173 населених пунктах.
12. Коли здійснено перші спроби характеристики українських говорів
- а) II половина XIX;
  - б) початок XX ст.;
  - в) початок XIX ст.;
  - г) друга половина XVIII ст.?
13. Перша спроба класифікації українських діалектів належить
- а) О. Шафонському;
  - в) О. Потебні;
  - б) М. Максимовичу;
  - г) І. Соболевському.
14. Наукові засади української діалектології були закладені в працях
- а) М. Максимовича;
  - б) І. Соболевського;
  - в) О. Потебні;
  - г) К. Михальчука.
15. Хто досліджував генезис східнокарпатського й покутського діалектів?
- а) О. Шафонський;
  - б) О. Потебня;
  - в) Б. Кобилянський;
  - г) М. Максимович.
16. Хто з науковців запропонував тричленну класифікацію говорів?
- а) О. Потебня;
  - б) А. Кримський;
  - в) К. Михальчук;
  - г) І. Соболевський.
17. Хто автор праці «Наречие, поднаречие и говоры Южной России в связи с наречиями Галичини»?

- а) К. Михальчук;
- б) Є. Тимченко;
- в) О. Потебня;
- г) А. Кримський.

18. *Автором першого посібника з української діалектології був*

- а) Ф. Жилко;
- б) С. Бевзенко;
- в) М. Сулима;
- г) Б. Кобилянський.

19. *Основними методами діалектологічних досліджень є*

- а) описовий, анкетний;
- б) анкетний, порівняльний;
- в) описовий, лінгвістичного картографування;
- г) анкетний, описовий.

20. *Для збирання діалектного матеріалу користуються такими методами, як*

- а) анкетний, експедиційний;
- б) описовий, лінгвістичного картографування;
- в) експедиційний, описовий;
- г) експедиційний, описовий.

21. *Вивченням розвитку діалектної мови й місцевих діалектів займається*

- а) історична діалектологія;
- б) описова діалектологія;
- в) синхронна діалектологія;
- г) синхронна й діахронна діалектологія.

22. *У творах яких українських письменників спостерігаються мовні особливості південно-західних діалектів?*

- а) М. Коцюбинського, Є. Гребінки, В. Барки, П. Куліша;
- б) Ю. Яновського, І. Кочерги, У. Самчука, Г. Тютюнника;
- в) М. Шашкевича, Ю. Федьковича, О. Кобилянської, В. Стефаніка;
- г) М. Коцюбинського, І. Кочерги, Ю. Федьковича.

23. *Хто з науковців розмежовував малоросійське (українське), червононоруське (галицьке) наріччя?*

- а) М. Максимович;
- б) Я. Головацький;
- в) К. Михальчук;
- г) С. Бевзенко.

24. Який метод збирання діалектного матеріалу полягає в заповненні, згідно з інструкцією, діалектологічних програм?

- а) експедиційний;
- б) анкетний;
- в) описовий;
- г) лінгвістичного картографування.

25. Які основні етапи історичного розвитку загальнонародних мов?

- а) символічні мови, мови племен, мови націй;
- б) мови знаків, мови соціальних груп, національні мови;
- в) племінні мови, мови народностей, національні мови;
- г) символічні мови, мови соціальних груп, національні мови.

26. За якою ознакою виділяють два основні види діалектів української мови: старожитні і новостворені?

- а) історичною;
- б) соціальною;
- в) генетичною;
- г) архаїчною?

27. В Атласі української мови скартографовано

- а) 2249 говірок;
- б) 2369 говірок;
- в) 2359 говірок;
- г) 2159 говірок.

28. З інтонаційних знаків у фонетичній транскрипції вживають

- а) знак питання;
- б) знак оклику;
- в) крапку;
- г) крапку з комою.

29. Знайдіть відповідність між поняттями першого і другого стовпчиків:

а) дифтонг

1) лінія, межа;

- б) гіперизм
- в) протеза
- г) ізогласа

- 2) двозвук;
- 3) виставлення;
- 4) надмірність.

16. Установіть відповідність між працями з української діалектології і їхніми авторами:

- |                   |                                 |
|-------------------|---------------------------------|
| 1) П. Гриценко    | а) Словник подільських говірок; |
| 2) С. Бевзенко    | б) Ареальне варіювання лексики; |
| 3) В. Ващенко     | в) Українська діалектологія;    |
| 4) Д. Брилінський | г) Полтавські говори.           |

## ВАРІАНТ II

1. Діалектологія вивчає

- а) територіальні різновиди мови;
- б) соціальні різновиди мови;
- в) територіальні й соціальні різновиди мови;
- г) арго, жаргон, сленг.

2. Першу карту говорів української мови створив:

- а) К. Михальчук;
- б) М. Максимович;
- в) О. Шафонський;
- г) А. Кримський.

3. Першу спробу наукової класифікації українських діалектів здійснив:

- а) О. Потебня;
- б) М. Максимович;
- в) І. Огієнко;
- г) К. Михальчук.

4. Мовні особливості північного наріччя зафіксовано у творах:

- а) Ю. Федьковича, І. Франка;
- б) А. Тесленка, І. С. Нечуя-Левицького;
- в) П. Куліша, В. Шевчука;
- г) Ю. Федьковича, П. Куліша.

5. У якому рядку записано основні діалектні одиниці?

- а) говірка, говір, наріччя;
- б) говір, соціальні діалекти, діалектна група;
- в) територіальні діалекти, соціальні діалекти;
- г) говір, група говорів, діалект.

6. *Засобом спілкування людей, об'єднаних спільною територією, слугують*

- а) територіальні діалекти;
- б) соціальні діалекти;
- в) сленгізми;
- г) арготизми і жаргонізми.

7. *Як називають мову неосвічених верств населення, спотворену міжмовною взаємодією*

- а) жаргон;
- б) арго;
- в) сленг;
- г) професійний жаргон.

8. *Сленг – це...*

- а) штучно створена говірка якої-небудь вузької замкненої соціальної чи професійної групи, не зрозуміла для сторонніх;
- б) різновид соціальних діалектів, який характеризується вживанням специфічної експресивно забарвленої лексики;
- в) різновид розмовної мови, який komponують ненормативні, стилістично знижені лексико-фразеологічні одиниці;
- г) різновид територіальних діалектів.

9. *З урахуванням походження й історичного розвитку діалекти поділяють на:*

- а) давні і новостворені;
- б) територіальні й соціальні діалекти;
- в) однотипні й різнотипні;
- г) давні й різнотипні.

10. *Знайдіть відповідність між поняттями першого і другого стовпчиків:*

- |             |                 |
|-------------|-----------------|
| а) афереза  | 1) заміщення;   |
| б) гіперизм | 2) позбавлення; |

- в) протеза
- г) субституція
- 3) виставлення;
- 4) надмірність.

11. *Встановіть відповідність між працями з української діалектології і їхніми авторами:*

- 1) П. Гриценко
- 2) С. Бевзенко
- 3) І. Матвіяс
- 4) Ф. Жилко
- а) Українська мова і її говори;
- б) Ареальне варіювання лексики;
- в) Українська діалектологія;
- г) Нариси з діалектології української мови.

12. *Усі слова в «Словнику поліських говорів» подаються з наголосом*

- а) так;
- б) ні.

13. *У «Словнику поліських говорів» подано тлумачення фразеологізмів*

- а) так;
- б) ні.

14. *До реєстру «Словника поліських говорів» внесено найуживаніші власні імена та прізвища людей*

- а) так;
- б) ні.

15. *У Словнику Якова Головацького, за підрахунками автора, зафіксовано*

- а) 9946 слів;
- б) 10117 слів;
- в) 10227 слів;
- г) 10117 слів.

16. *Найбільша діалектна розчленованість властива*

- а) південно-східному наріччю;
- б) північному наріччю;
- в) південно-західному наріччю;
- г) північному й південно-східному наріччям.

17. *Хто з науковців спростовував думку про те, що в основі української літературної мови має бути середньонаддніпрянський говір?*

- а) Б. Грінченко;
- б) І. Франко;



- в) І. Нечуй-Левицький;
- г) П. Куліш.

18. Програму для збирання діалектних одмін було опубліковано в Петербурзі у

- а) 1910 році;
- б) 1909 році;
- в) 1911 році;
- г) 1912 році.

19. Журнал-щомісячник «Рідна мова» заснував

- а) І. Зілинський;
- б) І. Огієнко;
- в) А. Кримський;
- г) М. Сулима.

20. У якому рядку записано говори південно-східного наріччя?

- а) слобожанський, середньонаддніпрянський, степовий;
- б) південно-волинський, покутсько-буковинський, карпатський;
- в) східнополіський, середньополіський, західнополіський;
- г) слобожанський, південно-волинський, степовий.

21. Хто автор праці «Говори української мови»?

- а) Ф. Жилко;
- б) А. Москаленко;
- в) В. Ганцов;
- г) І. Матвіяс.

22. Хто уклав «Словник лексики бджільництва Східного Поділля»?

- а) Т. Тищенко;
- б) А. Москаленко;
- в) П. Лисенко;
- г) В. Ужченко.

23. Найменша одиниця територіальної диференціації мови – це ...

- а) говір;
- б) говірка;
- в) наріччя;
- г) діалект.

24. У південно-західному наріччі виокремлюють

- а) 3 говори;
- б) 9 говорів;
- в) 6 говорів;
- г) 7 говорів.

25. *Ізогласа – це...*

- а) територія поширення мовних явищ;
- б) лінія, якою позначають межі поширення мовних явищ;
- в) мовне явище;
- г) мовне явище в системі вокалізму.

26. *Серед ареальних утворень реально існує, тобто реалізується в мовленні мешканців*

- а) говірка;
- б) говір;
- в) наріччя;
- г) група говорів.

27. *Коли тривав третій етап дослідження подільського говору?*

- а) II половина XIX;
- б) II половина XX ст.;
- в) початок XX ст.;
- г) II половина XVIII ст.

28. *«Словник подільських говірок» опублікував*

- а) О. Горбач;
- в) П. Ткачук;
- б) Д. Брилінський;
- г) М. Доленко.

29. *Етнічні та історичні чинники беруть до уваги для виокремлення*

- а) говірок;
- б) говорів;
- в) наріч;
- г) говорів і наріч.

30. *Хто вперше уклав програму для збирання особливостей жестів і міміки українців?*

- а) О. Шафонський;
- б) О. Курило;

- в) В. Ганцов;
- г) М. Сулима.

### ВАРІАНТ III

1. Скільки етапів виокремлюють в історії дослідження подільського говору?
  - а) 2;
  - б) 6;
  - в) 3;
  - г) 4.
2. Територія поширення мови чи мовних явищ – це...
  - а) ізоглоса;
  - б) арел;
  - в) межа;
  - г) регіоналізм.
3. Арго – це...
  - а) різновид територіальних говорів;
  - б) штучно створювана умовна говірка якої-небудь вузької, замкненої соціальної чи професійної групи;
  - в) один із різновидів соціальних діалектів, що відрізняється від загальноновживаної мови використанням експресивно-забарвленої лексики;
  - г) найменша одиниця територіальної диференціації мови.
4. Спільним для літературної й діалектної мов є:
  - а) поліфункціональність;
  - б) стилістична диференціація;
  - в) наявність певних норм;
  - г) переважно усна форма вияву.
5. Уперше виокремив подільський говір і схарактеризував його
  - а) Я. Головацький;
  - б) О. Потебня;
  - в) І. Вагилевич;
  - г) К. Михальчук?
6. Хто вперше висловив думку про те, що полтавські говори

*найбільш придатні для розвитку на їхній основі української літературної мови:*

- а) О. Павловський;
- б) І. Франко;
- в) К. Михальчук;
- г) М. Цертелєв?

*7. У якому рядку записано говори південно-західного наріччя?*

- а) волинсько-подільські, покутсько-буковинські, карпатські;
- б) слобожанський, степовий, середньонаддніпрянський;
- в) східнополіський, середньополіський, західнополіський;
- г) південно-волинський, середньонаддніпрянський, карпатські.

*8. Хто автор посібника «Українська діалектологія»(1980)?*

- а) С. Бевзенко;
- б) Й. Дзендзелівський;
- в) В. Ващенко;
- г) І. Матвіяс.

*9. Хто уклав «Словник полтавських говорів»?*

- а) І. Матвіяс;
- б) Ф. Жилко;
- в) В. Ващенко;
- г) С. Бевзенко.

*10. Предметом дослідження української діалектології слугують*

- а) територіальні й соціальні діалекти;
- б) територіальні діалекти;
- в) соціальні діалекти;
- г) говірка, наріччя.

*11. Лінгвістична географія – це...*

- а) межі поширення мовних явищ;
- б) ареальне зображення мовних явищ;
- в) метод збирання діалектного матеріалу;
- г) метод аналізу мовних явищ.

*12. Технічні засоби строго диференційовані й системно зумовлені в*

- а) Атласі української мови;
- б) регіональних атласах.

13. У якому рядку подано сучасний діалектний поділ української мови?

а) галицьке, київське, карпатське наріччя;

б) північне (поліське), південно-західне, південно-східне наріччя;

в) північноукраїнське, східноукраїнське, галицьке, карпатське наріччя;

г) поліське, карпатське, південно-східне.

14. У якому рядку подано всі говори північного наріччя?

а) степовий, слобожанський, середньонаддніпрянський;

б) подільсько-волинські, покутсько-буковинські, карпатські;

в) східнополіський, середньополіський, західнополіський;

г) подільсько-волинський, середньополіський, західнополіський.

15. За територією охоплення розрізняють

а) національні й регіональні атласи;

б) регіональні й міжнаціональні атласи.

16. Розрізняють такі типи ареальних зональних утворень

а) міжмовні і регіональні;

б) міжмовні і міждіалектні;

в) міждіалектні, міжмовні і міжрегіональні;

г) міждіалектні.

17. Зі скількох томів складається АУМ?

а) 4;

б) 5;

в) 3;

г) 2?

18. Хто з українських мовознавців уперше використав метод картографічного моделювання для визначення ареальних утворень української мови?

а) П. Гриценко;

б) Й. Дзендзелівський;

в) К. Михальчук;

г) С. Бевзенко.

19. Хто автор статті «Засади української діалектології»?

а) І. Хом'як;

- б) С. Бевзенко;
- в) І. Матвіяс;
- г) Ф. Жилко.

20. *Соціальні діалекти – це...*

- а) групові говори;
- б) діалекти, визначені місцем проживання;
- в) різні вияви мови на певній території;
- г) аргі і жаргон.

21. *Знайдіть відповідність між поняттями першого і другого стовпчиків:*

- |                |                    |
|----------------|--------------------|
| а) епентеза    | 1) площа, простір; |
| б) дисиміляція | 2) вставка;        |
| в) протеза     | 3) приєднання;     |
| г) ареал       | 4) розподібнення.  |

22. *Встановіть відповідність між працями з української діалектології і їхніми авторами:*

- |                  |   |
|------------------|---|
| 1) П. Ю Гриценко | а) Українська мова і її говори;             |
| 2) С. П Бевзенко | б) Моделювання системи діалектної лексики;  |
| 3) І. Г. Матвіяс | в) Українська діалектологія;                |
| 4) Ф. Т. Жилко   | г) Нариси з діалектології української мови. |

23. *Найбільша одиниця територіальної диференціації мови – це ...*

- а) говір;
- б) говірка;
- в) наріччя;
- г) діалект.

24. *Перша спроба класифікації українських діалектів належить*

- а) О. Шафонському;
- в) О. Потебні;
- б) М. Максимовичу;
- г) І. Соболевському.

25. *Як називається галузь діалектології, яка вивчає процес перенормалізації (літературної нормалізації) територіальних діалектів?*

- а) історична діалектологія;

- б) описова діалектологія;
- в) синхронна діалектологія;
- г) перспективна діалектологія.

26. *Хто з науковців уперше систематизував ознаки української мови, якими вона відрізняється від інших слов'янських мов?*

- а) К. Михальчук
- в) О. Потебня;
- б) М. Максимович;
- г) Я. Головацький.

27. *Хто з науковців виокремлював малоруське і червоноруське наріччя?*

- а) О. Шафонський;
- в) О. Потебня;
- б) М. Максимович;
- г) І. Соболевський.

28. *Кого по праву називають «основоположником української діалектології»?*

- а) М. Максимовича;
- б) І. Соболевського;
- в) О. Потебню;
- г) К. Михальчука.

29. *Хто досліджував ботанічну лексику центральноподільських говірок?*

- а) Г. Г. Березовська;
- б) І. В. Гороф'яннюк;
- в) Т. М. Тищенко;
- г) Н. Д. Коваленко.

30. *Складний двохелементний звук, що вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря – це*

- а) монофтонг;
- б) дифтонг;
- в) аффрикат;
- г) подовжений звук.

## ВІДКРИТІ ТЕСТИ

1. Коли і ким уперше зроблено спробу схарактеризувати українські діалекти? Коли українські діалекти стали об'єктом справді наукового дослідження?
2. Які завдання АУМ? Які особливості побудови АУМ?
3. З якими науками пов'язана українська діалектологія і в чому простежується цей зв'язок?
4. Чому М. Максимовича вважають одним із попередників сучасної науки про говори української мови? Відповідь аргументуйте.
5. У чому полягає внесок К. Михальчука в розвиток вітчизняної діалектології?
6. Хто з українських науковців початку ХХ ст. вивчав українську діалектну мову? Схарактеризуйте праці одного з них (на вибір).
7. Праці яких сучасних діалектологів Вам відомі? Проаналізуйте одну з них.
8. Які праці вітчизняних діалектологів присвячені вивченню фонетичних особливостей українських діалектів? Прокоментуйте їх.
9. Які проблеми діалектної лексикології порушено в працях П. Гриценка? Схарактеризуйте одну з монографій науковця на вибір.
10. Хто з науковців досліджував подільський говір? Назвіть їхні праці, прокоментуйте одну з них.
11. Які аспекти морфології говірок поставали предметом наукового пошуку вітчизняних діалектологів?
12. У чому полягає особливість моделі компонентної структури говірки?
13. У чому полягає сутність компонентного моделювання ареальних систем української мови? Коли використовують картографічне моделювання?
14. Які регіональні атласи присвячені вивченню подільського говору? Проаналізуйте один із них.
15. Назвіть і схарактеризуйте основні діалектні одиниці.



## ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ФОНЕТИКА, ЛЕКСИКА І ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ МОВИ

### 1.1. Фонетика української діалектної мови. Система вокалізму

#### 1. Афереза – це ...

а) нейтралізація протиставлення фонем [o], [y] незалежно від позиції та фонетичного оточення;

б) відпадиння початкової голосної для уникнення міжслівного збігу голосних, коли попереднє слово закінчується, а наступне починається голосним;

в) перехід ненаголошеного [e] в [a];

г) заміна в слові менш зручних для вимови поєднань звуків зручнішими.

#### 2. Своєю системою вокалізму найближчим до української літературної мови є

а) південно-західне наріччя;

б) південно-східне наріччя;

в) північне наріччя;

г) північне і південно-східне наріччя.

#### 3. Для багатьох південно-західних діалектів властиве сильне

а) окання;

б) укання;

в) акання;

г) ікання.

#### 4. Вставні голосні [o] та [e] виникли під час збігу приголосних, якщо

а) [e] в ненаголошеній позиції;

б) одна з приголосних є сонорною;

в) далі склад з наголошеним [e];

г) далі склад з наголошеним [a].

#### 5. Дифтонг – це ...

а) самостійна фонема, яка становить сполучення двох голосних звуків в одному складі;

б) самостійна фонема, яка становить сполучення двох приголосних звуків;

в) самостійна фонема, яка становить сполучення голосного й приголосного звуків;

г) фонема, що становить поєднання голосного і двох приголосних звуків.

6. *Синкопа (від грец.) означає ...*

а) виставлення;

б) скорочення;

в) надмірність;

г) подвоєння.

7. *Гіперизм – це ...*

а) заміна в слові менш зручних для вимови поєднань звуків зручнішими;

б) структурно видозмінена одиниця мови, яка виникає внаслідок пристосування однієї мовної системи до іншої;

в) відпадиння початкового голосного для уникнення міжслівного збігу голосних;

г) нейтралізація протиставлення фонем [o], [y] незалежно від позиції та фонетичного оточення.

8. *Усічення одного чи кількох звуків у кінці слова – це ...*

а) апокопа;

б) афереза;

в) гіперизм;

г) метатеза.

9. *Заступлення фонем [o] фонемою [y] має місце в*

а) північних говорах;

б) південно-західних говорах;

в) південно-східних говорах;

г) північному й південно-східному наріччях.

10. *Сильне укання характеризує*

а) надсянські говори, західнополіські, наддністрянські,;

б) західнополіські, степові, наддністрянські говори;

в) середньополіські, середньонаддніпрянські, степові говори;

г) західнополіські, середньонаддніпрянські, степові говори.

11. *Дифтонги найширше представлені в*

- а) північному наріччі;
- б) південно-східному наріччі;
- в) південно-західному наріччі;
- г) північному й південно-східному наріччях.

12. *Для яких говорів характерний перехід |e| в |a| (дариво, жман'а, цагла)*

- а) південно-західного наріччя;
- б) південно-східного наріччя;
- в) північного наріччя;
- г) північного і південно-східного наріччя?

13. *Синкопа – це ...*

- а) відпадіння початкового голосного звука для уникнення міжслівного збігу голосних;
- б) випадання звука або групи звуків у середині слова;
- в) неетимологічний приголосний, який приєднується до початкового голосного у слові;
- г) нейтралізація протиставлення фонем [o], [y] незалежно від позиції та фонетичного оточення.

14. *Епентеза (від грец.) означає...*

- а) надмірність;
- б) вставка;
- в) позбавлення;
- г) виставлення.

15. *Лабіалізація |l| (дўўка) відбувається в*

- а) карпатських говорах;
- б) західнополіському говорі;
- в) степовому говорі;
- г) подільському говорі.

16. *Скільки є діалектних систем вокалізму:*

- а) 3;
- б) 4;

- в) 5;
- г) 2.

17. На початку слова і заступляється и в

- а) північних говорах;
- б) південно-західних говорах;
- в) південно-східних говорах;
- г) південно-західних і південно-східних говорах.

18. Термін гіперизм українською мовою означає :

- а) надмірність;
- б) вставка;
- в) позбавлення;
- г) виставлення.

19. Обнижена артикуляція и в наголошеній позиції простежується в говірках

- а) північного наріччя;
- б) південно-західного наріччя;
- в) південно-східного наріччя;
- г) південно-західного й південно-східного наріч.

20. Немає лабіалізації е після м'яких і шиплячих у

- а) карпатських і в деяких галицько-буковинських говорах;
- б) галицько-буковинських говорах;
- в) карпатських говорах;
- г) південно-волинських і степових говорах.

## **1.2. Фонетика української діалектної мови. Система консонантизму**

1. Протеза – це ...

- а) неетимологічний приголосний, який приєднується до початкових голосних у слові;
- б) відпадиння початкових голосних;
- в) пристосування однієї мовної системи до іншої;
- г) з попереднім [в].

2. Метатеза – це ...

- а) перестановка звуків або складів у середині слова;
- б) усічення одного чи кількох звуків у кінці слова;
- в) випадання звука або групи звуків у середині слова;
- г) перехід ненаголошеного [e] в [a].

3. *Протетичні приголосні особливо широко представлені в*

- а) південно-східному наріччі;
- б) північному наріччі;
- в) південно-західному наріччі;
- г) північному й південно-східному наріччях.

4. *Для яких говірок характерне чергування |бл'|, |пл'|, |мл'|, |вл'| з |бј|*

*|пј| |мј| |вј|?*

- а) наддністрянських;
- б) степових;
- в) середньонаддніпрянських;
- г) південно-волинських?

5. *Дорсально-палатальна вимова передньоязикових |з|, |з'|, |с|, |с'| характеризує мовлення мешканців*

- а) південно-західного наріччя;
- б) південно-східного наріччя;
- в) північного наріччя;
- г) північного й південно-східного наріч.

6. *У якому рядку наведено приклади гіперичних явищ?*

- а) за'дно (заодно), не'ддасі (не оддаси), д'чеї (до очей);
- б) вівес (овес), дохт'ір, в'і'тец';
- в) колопні (коноплі), хпати (пхати), хтур (тхір);
- г) чулу'вік, суб'і, туб'і?

7. *У якому рядку подано приклади метатези:*

- а) за'дно (заодно), не'ддасі (не оддаси), д'чеї (до очей);
- б) вівес (овес), дохт'ір, в'і'тец';
- в) колопні (коноплі), хпати (пхати), хтур (тхір);
- г) чулу'вік, суб'і, туб'і?

8. *Які говори знають лише м'яку [ч']?*

- а) покутсько-буковинські й карпатські;

- б) карпатські й волинські;
- в) покутсько-буковинські;
- г) слобожанський і подільський?

9. *Ствердіння |р'| і |ц'| трапляється здебільшого в говірках*

- а) південно-східного наріччя;
- б) південно-західного наріччя;
- в) північного наріччя;
- г) північного й південно-західного наріч.

10. *Перетворення групи приголосних |шк|, |жк| в |чк|, |ч'к| характеризує говори:*

- а) карпатські;
- б) волинсько-подільські;
- в) східнополіський;
- г) середньополіський.

11. *У якому рядку записано словоформи, характерні для наддністрянського говору південно-західного наріччя?*

- а) б'ур'а, р'адок, зор'а;
- б) б'ура, радок, зорá;
- в) бурйа, рйадок, зорйа;
- г) 'бур'а, 'бурйа, 'бура.

12. *Поширене вживання африкат дж, дз характеризує*

- а) карпатські говори;
- б) середньонаддніпрянський говір;
- в) степовий і слобожанський говори;
- г) степовий і подільський говори.

13. *Відсутність лабіалізації після м'яких приголосних й шиплячих перед споконвічно твердим притаманне*

- а) карпатським і галицько-буковинським говорам;
- б) степовому і слобожанському говору;
- в) волинсько-подільському говору;
- г) середньонаддніпрянському і степовому говорам.

14. *У яких говорах д', т' переходять у г', к'?*

- а) південно-західного наріччя;

- б) південно-східного наріччя;
- в) північного наріччя;
- г) північного й південно-східного наріч.

15. У яких говорах д' у двофонемній сполуці д'т' переходить у й?

- а) східнополіських;
- б) степових;
- в) наддністрянських;
- г) подільських.

16. У яких говірках трапляється заступлення фонемі в фонемою ф?

- а) надсянських;
- б) степових;
- в) наддністрянських;
- г) слобожанських.

17. Лише пом'якшена вимова ч' спостерігається в говорах

- а) карпатських;
- б) степових;
- в) північних;
- г) слобожанських.

18. Після голосної префікса втрачається й у

- а) карпатських говорах;
- б) волинсько-подільських говорах;
- в) степовому й слобожанському говорах;
- г) східнополіських говорах.

19. Протетичний л виступає в

- а) наддністрянському говорі;
- б) степовому говорі;
- в) наддністрянському й подільському говорах;
- г) слобожанському й східнополіському говорах.

20. Переважно м'які ж', ш' характеризують говори:

- а) південно-західного наріччя;
- б) південно-східного наріччя;
- в) північного наріччя;
- г) північного й південно-східного наріч.

### 1.3. Лексика і фразеологія української діалектної мови

1. У лексиці розрізняють такі два типи діалектних відмінностей:

- а) протиставні і непротиставні;
- б) лексичні і лексико-фонетичні;
- в) власне лексичні і граматичні;
- г) однотипні і різнотипні.

2. Слова, що звучать однаково, але в різних говорах виступають з різним значення – це ...

- а) власне лексичні діалектизми;
- б) лексико-семантичні діалектизми;
- в) лексико-фонетичні діалектизми;
- г) семантичні діалектизми.

3. За походженням діалектну лексику поділяють на дві групи

- а) архаїчну та інноваційну;
- б) архаїчну й запозичену;
- в) протиставну й непротиставну;
- г) запозичену та інноваційну.

4. У якому рядку записано полонізми?

- а) варга (губа), хлоп (чоловік), таний (дешевий);
- в) файний (гарний), фест (міцно), шустер (швець);
- б) барда (топірець), ботей (отара), нанашка (хрещена або весільна мати);
- г) кабат (піджак), жеб (кишеня), сепетик (кошик для ложок).

5. У якому рядку записано тюркізми?

- а) поренча (поруччя), хлоп (чоловік), таний (дешевий);
- в) файний (гарний), фест (міцно), шустер (швець);
- б) сарака (бідний), ботей (отара), нанашка (хрещена або весільна мати);
- г) чічка (квітка), жеб (кишеня), сепетик (кошик для ложок).

6. Ураховуючи принцип співвідносності, діалектну лексику поділяють на ...

- а) архаїчну та інноваційну;
- б) власне лексичну та етнографічну;



- в) протиставну й непротиставну;
- г) запозичену та інноваційну.

7. У якому рядку записано германізми?

- а) кобіта (дружина), хлоп (чоловік), таний (дешевий);
- в) вандрувати (мандрувати), фест (міцно), шустер (швець);
- б) дармой (рідке решето), ботей (отара), нанашка (хрещена або весільна мати);
- г) чічка (квітка), жеб (кишеня), сепетик (кошик для ложок).

8. Хто автор статті «Дослідження лексики українських говорів»?

- а) Й. Дзендзелівський;
- б) С. Бевзенко;
- в) І. Матвіяс;
- г) Ф. Жилко.

9. Хто уклав «Словник діалектної лексики Сумщини»?

- а) В. Чабаненко;
- б) С. Дорошенко;
- в) П. Лисенко;
- г) В. Ужченко.

10. Хто автор праці «Східноукраїнська фразеологія»?

- а) В. Ужченко;
- б) А. Москаленко;
- в) В. Ганцов;
- г) І. Матвіяс.

11. «Словник західнополіських говірок» опублікував

- а) Г. Аркушин;
- в) В. Ужченко;
- б) Д. Брилінський;
- г) М. Доленко.

12. Знайдіть відповідність між поняттями першого й другого стовпчиків:

- |                |                    |
|----------------|--------------------|
| а) діалектизм  | 1) площа, простір; |
| б) дисиміляція | 2) наріччя, говір; |
| в) протеза     | 3) приєднання;     |
| г) ареал       | 4) розподібнення.  |

13. У якому рядку записано власне лексичні діалектизми?
- а) рискаль (лопата), ратай (орач), базаринки (подарунки);
  - в) конюхар (конюх), дедушно (дід), настойачи (стоячи);
  - б) переводити (перекладати), чудно (незручно), каша (крупя);
  - г) война (війна), рядок (рядок), намастир (монастир).
14. У якому рядку записано фонетичні діалектизми?
- а) рискаль (лопата), ратай (орач), базаринки (подарунки);
  - в) конюхар (конюх), дедушно (дід), настойачи (стоячи);
  - б) переводити (перекладати), чудно (незручно), каша (крупя);
  - г) война (війна), рядок (рядок), намастир (монастир).
15. У якому рядку записано лексико-словотвірні діалектизми?
- а) рискаль (лопата), ратай (орач), базаринки (подарунки);
  - в) конюхар (конюх), дедушно (дід), настойачи (стоячи);
  - б) переводити (перекладати), чудно (незручно), каша (крупя);
  - г) война (війна), рядок (рядок), намастир (монастир).

#### 1.4. Морфологічні явища в українських говірках. Іменник

1. У якому відмінку іменників збереглася форма двоїни?
- а) родовому;
  - б) місцевому;
  - в) орудному;
  - г) знахідному.
2. У якому рядку наведено форми наз. відм. одн., які найчастіше трапляються в галицько-буковинських говорах?
- а) пус'тин'е, ду'ш'е, ду'ш'і;
  - б) пус'тин'а, ду'ш'а, во'л'а;
  - в) пус'тин'и, ду'ша, ду'ш'і;
  - г) пус'тин'а, ду'ша, во'л'а.
3. У дав. і місц. відм. одн. іменників I відм. в наголошеній позиції закінчення-дифтонги трапляються в
- а) північному й південно-західному наріччях;
  - б) південно-західному й південно-східному наріччях;
  - в) північному й південно-східному наріччях;

г) північному наріччі.

4. У яких говорах трапляються іменники в ор. відм. з флексіями – оу, еу, (т'ін'оу, ма'тереу, чест'оу)?

- а) східнополіських;
- б) галицько-буковинських;
- в) волинсько-подільських;
- г) степових.

5. Залишки двоїни трапляються в

- а) північному й південно-західному наріччях;
- б) південно-західному й південно-східному наріччях;
- в) північному й південно-східному наріччях;
- г) північному наріччі.

6. У якому рядку показано форми дав. відм. одн. ім. I відміни, що властиві поліським діалектам?

- а) земл'іє, вод'іє, вол'іє;
- б) землі, воді, волі;
- в) руки, ноги, стріхі;
- г) руці, нозі, стрісі.

7. У якому рядку подано форми дав. і місц. відм. множини іменників, властиві південно-східним діалектам?

- а) кón'ім, л'уд'ом, вол'ом;
- б) кон'ем, л'уд'ем, вол'ом;
- в) кон'ім, л'уд'ім, на кон'іх;
- г) кон'ям, людям, кон'ім.

8. Іменники II відм. одн. чол. роду в дав. відм. звичайно мають закінчення -ови в

- а) північному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) південно-східному наріччі;
- г) північному й південно-східному наріччях.

9. У якому рядку подано форми ор. відм. одн. іменників, властиві лише південно-західним діалектам?

- а) сол'ом, т'ін'ом, нóчом;
- б) с'іл:'у, т'ін'ом, нóчом;

- в) с'ілейу, т'інейу, нóчом;
- г) с'іл'ойу, т'ін'ойу, нóчойу.

10. Для яких говорів характерне використання форм двоїни дві руці, три деці?

- а) південно-східного й південно-західного наріч;
- б) південно-західного й північного наріч;
- в) північного й південно-східного наріч;
- г) північного наріччя.

11. Хто автор статті «Діалектна основа словозміни в українській літературній мові»?

- а) С. Дорошенко;
- б) С. Бевзенко;
- в) І. Матвіяс;
- г) Ф. Жилко.

12. Граматична категорія числа, уживана для позначення двох осіб або парних предметів – це

- а) однина;
- б) множина;
- в) двоїна;
- г) усі відповіді правильні.

13. Хитання в роді спостерігається здебільшого в

- а) іменниках, які вживаються лише в однині;
- б) матеріально-речовинних іменниках;
- в) словах іншомовного походження;
- г) збірних іменниках.

14. Хто автор статті «Роль лінгвогеографічних даних у з'ясуванні генезису іменникових форм»?

- а) І. Матвіяс;
- б) С. Дорошенко;
- в) П. Лисенко;
- г) В. Ужченко.

15. Нерозрізнення іменників твердої і м'якої груп найчастіше спостерігається в діалектах

- а) південно-західних;

- в) південно-східних;
- б) північних;
- г) південно-західних і північних.

## **1.5. Морфологічні явища в українських говірках. Прикметник. Числівник. Займенник**

1. *Форми вищого ступеня порівняння із суфіксом ж (моложий, соложий) трапляються в*
  - а) карпатських говорах;
  - б) степовому говорі;
  - в) середньонаддніпрянському говорі;
  - г) покутсько-буковинських говорах.
2. *Описові форми найвищого ступеня порівняння прикметників творяться за допомогою*
  - а) слів *моцко, вел'ми*;
  - б) слів *самий, фест*;
  - в) префікса-частки *най*;
  - г) слів *самий, барзо*.
3. *У якому наріччі займенники в непрямих формах з прийменниками вживаються переважно без протиставного н :*
  - а) південно-західному наріччі;
  - б) південно-східному наріччі;
  - в) північному наріччі;
  - г) північному й південно-східному наріччях.
4. *Займенникові форми гетаја, гетаје, гетої трапляються в*
  - а) північному наріччі;
  - б) південно-західному наріччі;
  - в) південно-східному наріччі;
  - г) північному й південно-східному наріччях.
5. *Проста форма найвищого ступеня порівняння прикметників твориться за допомогою*
  - а) частки *май*;
  - б) префікса-частки *над*;

- в) прислівників *вел'ми, б'арзо*;
- г) слів *самий, фест*.

6. Назви *сотень* утворюються сполученням простого числівника й числівника *сто* у формі наз. відм. у

- а) північному наріччі;
- б) південно-східному наріччі;
- в) південно-західному наріччі;
- г) північному й південно-східному наріччях.

7. У яких діалектах трапляються архаїчні форми займенників *мн'а, н'а, н'е, мја, мі*?

- а) північних;
- б) південно-східних;
- в) південно-західних;
- г) північних й південно-східних.

8. Редуплікація (від лат.) означає

- а) подвоєння;
- б) виставлення;
- в) позбавлення;
- г) скорочення.

9. У яких говорах уживають числівник *ш'іс'к*:

- а) карпатських;
- б) подільських;
- в) степовому й подільському;
- г) південно-волинських.

10. У говорах якого наріччя прикметники м'якої групи змінюються за типом твердої?

- а) північного;
- б) південно-східного;
- в) південно-західного;
- г) північного й південно-східного.

12. Який числівник має найбільшу кількість варіантів в українських діалектах?

- а) один;
- б) шість;

- в) два;
- г) чотири.

13. *Займенники в українській діалектній мові характеризуються:*

- а) відсутністю варіативних форм;
- б) значною варіативністю форм;
- в) незначною варіативністю форм;
- г) варіантністю окремих розрядів займенників.

14. *Для яких діалектів характерні форми п'їтрет'а, п'їпйата, дв'їста?*

- а) південно-західних діалектів;
- б) південно-східних;
- в) північних;
- г) північних і південно-східних.

15. *Описові форми вищого ступеня в діалектній мові творяться*

- а) за допомогою часток і прийменників;
- б) за допомогою часток і прислівників;
- в) за допомогою прислівників і прийменників;
- г) за допомогою часток.

16. *Найвищий ступінь порівняння прикметників у діалектній мові твориться*

- а) за допомогою частки *май*
- б) за допомогою частки *май* і прислівників;
- в) за допомогою прислівників;
- г) за допомогою префіксів *наў, над*.

17. *У південно-західних діалектах при відмінюванні числівників – назв сочень*

- а) змінюються обидві частини;
- б) змін зазнає лише друга частина;
- в) змінюється перша частина;
- г) усі відповіді правильні.

18. *У якому рядку записані прикметникові форми, властиві південно-західним діалектам?*

- а) синий, верхний, син'ий, верхн'ый;
- б) 'син'ій, 'верхн'ій, 'синий, 'верхний;

- в) син'ий, верхн'ий, 'син'ій, 'верхн'ій;
- г) 'чорн'ій, зе<sup>и</sup>лен'ій, ба'зарн'ій.

19. Аналітичні форми найвищого ступеня порівняння прикметників творяться від:

- а) звичайних прикметників;
- б) форм вищого ступеня;
- в) звичайних прикметників і форм вищого ступеня;
- г) прислівників.

20. У яких говорах здебільшого така сама структура назв сочень числівників, як і в літературній мові?

- а) у південно-західних і північних;
- б) південно-східних і північних;
- в) південно-західних;
- г) південно-західних і південно-східних.

## 1.6. Морфологічні явища в українських говірках. Дієслово.

### Дієприкметник. Дієприслівник

1. Дієслівні форми буду й'їу, будите<sup>и</sup> с<sup>ш</sup>півали характерні для говорів

- а) наддністрянського й надсянського;
- б) наддністрянського й південно-волинського;
- в) надсянського й слобожанського;
- г) слобожанського й подільського.

2. Форми йед'ёт', сид'ет', бежет' трапляються в говорах

- а) південно-східних;
- б) південно-західних;
- в) північних;
- г) північних й південно-східних.

3. У яких говорах найчастіше трапляються форми ход'у, жм'іл', з'урчат'

- а) південно-східних;
- б) південно-західних;
- в) північних;
- г) північних й південно-східних.



4. У півничних діалектах уживають форми інфінитива на
- а) т', т, т'і, ти, чи;
  - б) ти, чи, шчи, гчи;
  - в) ти, т';
  - г) т', т.
5. Які форми дієслів трапляються в окремих карпатських говорах?
- а) даў, знаў, маў;
  - б) даю, знаю, маю;
  - в) дам, знам, мам;
  - г) дау, знау, маву.
6. Які форми дієслів трапляються в закарпатських і бойківських говорах?
- а) даў, знаў, маў;
  - б) даю, знаю, маю;
  - в) дам, знам, мам;
  - г) дау, знау, маву.
7. Безфлексійні форми дієслів (плива, циба, коха) широко представлені в
- а) південно-східних діалектах;
  - б) південно-західних діалектах;
  - в) північних діалектах;
  - г) північних і південно-західних діалектах.
8. У говорах української мови розрізняють форми майбутнього часу:
- а) 2;
  - б) 4;
  - в) 3;
  - г) 6.
9. У південно-східних діалектах вживають форми інфінитива на:
- а) -ти, -т';
  - б) -чи, -шчи, -гчи;
  - в) -т, -т';
  - г) -ти, -гчи.
10. У яких говорах кінцеві г, к дієслівних основ не чергуються
- а) південно-східних;

- б) південно-західних;
- в) північних;
- г) північних й південно-східних.

11. *Дієприслівники теперішнього часу з суфіксом -ечи трапляються в діалектах:*

- а) південно-західних;
- б) північних;
- в) південно-східних;
- г) північних й південно-східних.

12. *Форми му читати, мем писати трапляються в говорах*

- а) гуцульському й степовому;
- б) степовому й покутсько-буковинському;
- в) гуцульському й покутсько-буковинському;
- г) східнополіському й подільському.

13. *Дієприметники теперішнього часу на -чий, -ча, -чойе, -че трапляються в говорах:*

- а) карпатських;
- б) південно-волинських;
- в) подільському й степовому;
- г) східнополіському й західнополіському.

14. *У яких діалектах постфікс с'а може виступати стосовно дієслова як у препозиції, так і в постпозиції?*

- а) південно-західних діалектах;
- б) південно-східних діалектах;
- в) північних діалектах;
- г) північних й південно-східних.

15. *У 1-ій ос. мн. в дієсловах дійсного способу всіх дієвідмін на всій території поширення української мови виступає особова флексія:*

- а) -мо;
- б) -те;
- в) -ме;
- г) -м.

## 1.7. Синтаксис простого речення української діалектної мови

1. *Хто автор статті «До характеристики діалектних відмінностей у словосполученні»?*
  - а) Й. Дзендзелівський;
  - б) С. Бевзенко;
  - в) І. Матвіяс;
  - г) Ф. Жилко.
2. *Діалектні відмінності в структурі словосполучень стосуються*
  - а) співвідношення форм головної і залежної частин;
  - б) залежного слова;
  - в) головного слова;
  - г) і головного, і залежного слова.
3. *Хто автор статті «Діалектна основа синтаксису в українській літературній мові»?*
  - а) Й. Дзендзелівський;
  - б) С. Бевзенко;
  - в) І. Матвіяс;
  - г) Ф. Жилко.
4. *У якому рядку записано явища-новотвори, що виникли внаслідок запозичення з інших мов?*
  - а) пишу с пиром, ріжу з ножом, косити с косом;
  - б) д'акувати батька, л'а гори, л'е хати;
  - в) ріжу з ножом, косити с косом, л'а гори;
  - г) л'а хати, пишу с пиром, косити с косом.
5. *За допомогою яких стверджувальних часток оформлюються еквіваленти стверджувальних речень у південно-східних і північних діалектах?*
  - а) так, јо;
  - б) да, так, еге;
  - в) айно, чиж;
  - г) айно, да, так.
6. *У яких говорах конструкції з давальним відмінком вживаються з прийменниками к та його варіантами ід, ид, г, ку, ко?*

- а) північних;
- б) карпатських;
- в) полтавських;
- г) волинських.

7. Речення якого рядка презентує синтаксичні особливості північного наріччя

- а) Росте верба над водою, котру ја садила;
- б) Тре зн'ати сурочку, жиби ни змокла;
- в) Сказаў, дак не пришоў;
- г) Це та баба, де з нейі нас'міхалис'.

8. Речення якого рядка презентує синтаксичні особливості південно-східного наріччя

- а) Вун побачиў мене йдучи;
- б) Тре зн'ати сурочку, жиби ни змокла;
- в) Сказаў, дак не пришоў;
- г) Це та баба, де з нейі нас'міхалис'.

9. Словосполучення два вед'ри, жу'ритис'а по 'сину трапляються в говорі

- а) гуцульському;
- б) покутсько-буковинському;
- в) подільському;
- г) східнополіському .

10. Конструкції ми три манд'руєме, нас двоє пуш'ло трапляються в говорах

- а) гуцульському й степовому;
- б) закарпатських;
- в) західнополіському й покутсько-буковинському;
- г) східнополіському й подільському.

11. Конструкції жи'ве 'помеж ш'коли, жи'ву у са'мойі 'р'ечки, над 'ухо трапляються в

- а) північному наріччі;
- б) південно-західному;
- в) південно-східному;
- г) південно-західному й північному наріччях.

12. *Прийменник про замість* для вживають у говорах
- а) волинських і наддністрянських;
  - б) закарпатських;
  - в) західнополіському й покутсько-буковинському;
  - г) східнополіському й подільському.
13. У якому рядку записано явища-новотвори, що виникли на власному діалектному ґрунті під впливом інших мов?
- а) пишу с пиром, ріжу з ножом, косити с косом;
  - б) д'акувати батька, л'а гори, л'е хати;
  - в) ріжу з ножом, косити с косом, л'а гори;
  - г) л'а хати, пишу с пиром, косити с косом.
14. Хто автор статті «Особливості словосполучень у західноукраїнському варіанті літературної мови»?
- а) С. Бевзенко;
  - б) І. Матвіяс;
  - в) Й. Дзендзелівський;
  - г) Ф. Жилко.
15. У яких говорах при підметах – іменниках зі збірним значенням присудок вживається у формі множини:
- а) північного наріччя;
  - б) південно-західного наріччя;
  - в) південно-східного наріччя;
  - г) південно-східного й північного наріч.

### **1.8. Синтаксис складного речення української діалектної мови**

1. Які сполучники вживають у південно-західному наріччі для вираження умовних відношень у складному реченні?
- а) коби (коб), кобис' (кобис), кеби, би;
  - б) коли, якби, коли б;
  - в) зато, зач'им, тад';
  - г) коли, кобис', кеби.
2. Які сполучники вживають у карпатських говорах для вираження протиставних відношень?

- а) то, та й, ну ж;
- б) н'є, н'іт;
- в) н'є, та й;
- г) ай, айбо, айно.

3. У чому полягають відмінності між українськими діалектами в структурі складного речення?

- а) у вживанні підрядних сполучників;
- б) у розташуванні предикативних частин;
- в) у вживанні діалектних сполучників;
- г) у вживанні сурядних сполучників.

4. Які сполучники вживають у говорах південно-східного наріччя для вираження протиставних відношень у складносурядному реченні?

- а) а, та;
- б) іно, айбо, айно;
- в) а, та, ай;
- г) ай, айбо, айно.

5. У чому полягають відмінності між українськими діалектами в структурі складного речення?

- а) у вживанні підрядних сполучників;
- б) у розташуванні предикативних частин;
- в) у вживанні діалектних сполучників;
- г) у вживанні сурядних сполучників.

6. У якому говорі підрядні речення способу дії приєднуються до головного речення за допомогою сполучника би'наче?

- а) південно-волинському;
- б) покутсько-буковинському;
- в) західнополіському;
- г) подільському.

7. У яких говорах у складнопідрядному реченні з підрядним мети вживають сполучник най?

- а) волинському й наддністрянському;
- б) галицько-буковинських і карпатських;
- в) західнополіському й покутсько-буковинському;
- г) східнополіському й подільському.

8. У підрядних реченнях якого типу вживають сполучники 'йако, а'к'ик, ги, г'і, гей, гий, 'гейби, 'гиби?

- а) способу дії;
- б) причини;
- в) мети;
- г) з'ясувальних.

9. У підрядних реченнях якого типу в південно-західних діалектах уживають сполучники би, о'би?

- а) умови;
- б) означальних;
- в) мети;
- г) з'ясувальних.

10. У якому наріччі для вираження протиставних відношень у складносурядному реченні вживають сполучники да, да й?

- а) південно-східному;
- б) південно-західному;
- в) північному;
- г) південно-східному й північному.

11. Хто автор праці «Взаємодія українського літературного й діалектного мовлення в синтаксисі»?

- а) С. Бевзенко;
- б) І. Матвіяс;
- в) К. Герман;
- г) Ф. Жилко.

12. У яких говірках у складнопідрядному реченні з підрядним причини вживають сполучники сли, йес'ли, 'жел'і, йе'жел'і?

- а) бойківських і наддністрянських;
- б) галицько-буковинських і карпатських;
- в) західнополіських і покутсько-буковинських;
- г) східнополіських і подільських.

13. Конструкції Той голо'ва, же дістаў пофа'лу, Той чоло'в'ік, жив'і Л'вові 'мешкає трапляються в говорах

- а) карпатських;
- б) галицько-буковинських;

- в) західнополіському й покутсько-буковинському;
- г) східнополіському й подільському.

*14. Найближчим до сучасної української літературної мови постає синтаксис*

- а) північного наріччя;
- б) південно-західного наріччя;
- в) південно-східного наріччя;
- г) південно-східного й північного наріч.

*15. Архаїчні синтаксичні конструкції найчастіше трапляються в говорах*

- а) північного наріччя;
- б) південно-західного наріччя;
- в) південно-східного наріччя;
- г) південно-західного й північного наріч.



# МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

## ЗАКРИТІ ТЕСТИ

### ВАРІАНТ I

1. *Афере́за* – це ...

- а) перехід ненаголошеного [e] в [a];
- б) відпа́діння початкової голосної для уникнення міжслівного збігу голосних, коли попереднє слово закінчується, а наступне починається голосним;
- в) нейтралізація протиставлення фонем [o], [y] незалежно від позиції та фонетичного оточення;
- г) заміна в слові менш зручних для вимови поєднань звуків зручнішими.

2. *Своєю системою вокалізму найближчим до української літературної мови є*

- а) південно-східне наріччя;
- б) південно-західне наріччя;
- в) північне наріччя;
- г) північне і південно-східне наріччя.

3. *Для багатьох південно-західних діалектів властиве сильне*

- а) акання;
- б) окання;
- в) укання;
- г) ікання.

4. *Вставні голосні [o] та [e] виникли під час збігу приголосних, якщо*

- а) [e] в ненаголошеній позиції;
- б) одна з приголосних є сонорною;
- в) далі склад з наголошеним [e];
- г) далі склад з наголошеним [a].

5. *У деяких південно-західних діалектах спостерігається взаємозаступлення*

- а) свистячих і задньоязикових;

- б) шиплячих і середньоязикових;
- в) свистячих і шиплячих;
- г) середньоязикових і задньоязикових.

6. *Дифтонг* – це ...

- а) самостійна фонема, яка становить сполучення двох приголосних звуків;
- б) самостійна фонема, яка становить сполучення двох голосних звуків в одному складі;
- в) самостійна фонема, яка становить сполучення голосного й приголосного звуків;
- г) фонема, що становить поєднання голосного і двох приголосних звуків.

7. *Епентеза* (від грец.) означає ...

- а) надмірність;
- б) вставка;
- в) позбавлення;
- г) подвоєння.

8. *Гіперизм* – це ...

- а) відпадиння початкового голосного для уникнення міжслівного збігу голосних;
- б) структурно видозмінена одиниця мови, яка виникає внаслідок пристосування однієї мовної системи до іншої;
- в) заміна в слові менш зручних для вимови поєднань звуків зручнішими;
- г) нейтралізація протиставлення фонем [o], [y] незалежно від позиції та фонетичного оточення.

9. *Протеза* – це ...

- а) неетимологічний приголосний, який приєднується до початкових голосних у слові;
- б) відпадиння початкових голосних;
- в) пристосування однієї мовної системи до іншої;
- г) відпадиння початкового голосного для уникнення міжслівного збігу голосних.

10. У лексиці розрізняють два типи діалектних відмінностей:

- а) протиставні й непротиставні;
- б) лексичні й лексико-фонетичні;
- в) власне лексичні й граматичні;
- г) однотипні й різнотипні.

11. Слова, що звучать однаково, але в різних говорах виступають з різним значення – це ...

- а) власне лексичні діалектизми;
- б) лексико-семантичні діалектизми;
- в) лексико-фонетичні діалектизми;
- г) семантичні діалектизми.

12. У яких говорах трапляються іменники в ор. відм. з флексіями – оу, еу, (т'ін'оу, ма'тереу, чест'оу)?

- а) східнополіських;
- б) галицько-буковинських;
- в) волинсько-подільських;
- г) степових.

13. Займенники в українській діалектній мові характеризуються:

- а) значною варіативністю форм;
- б) відсутністю варіативних форм;
- в) незначною варіативністю форм;
- г) варіантністю окремих розрядів займенників.

14. Для яких діалектів характерні форми п'іўтрет'а, п'іўпйата, дв'іста?

- а) південно-східних;
- б) північних;
- в) південно-західних діалектів;
- г) північних і південно-східних.

15. Описові форми вищого ступеня в діалектній мові творяться

- а) за допомогою часток і прислівників;
- б) за допомогою прислівників і прийменників;
- в) за допомогою часток і прийменників;
- г) за допомогою часток.

16. Найвищий ступінь порівняння прикметників у діалектній мові твориться

- а) за допомогою префіксів **наў, над**;
- б) за допомогою частки **май** і прислівників;
- в) за допомогою прислівників;
- г) за допомогою частки **май**.

17. У яких говорах здебільшого така сама структура назв сочень числівників, як і в літературній мові?

- а) у південно-західних і поліських;
- б) південно-західних;
- в) південно-східних і поліських;
- г) південно-західних і південно-східних.

18. У говорах української мови розрізняють форми майбутнього часу:

- а) 2;
- б) 4;
- в) 3;
- г) 6.

19. У північних діалектах вживають форми інфінітива на:

- а) -ти, -т';
- б) -чи, -шчи, -гчи;
- в) -т, -т';
- г) -ти, -гчи.

20. Дієприслівники теперішнього часу з суфіксом -ечи трапляються в діалектах:

- а) південно-західних;
- б) північних;
- в) південно-східних;
- г) північних і південно-східних.

21. У яких діалектах постфікс с'а може виступати стосовно дієслова як у препозиції, так і в постпозиції?

- а) південно-західних діалектах;
- б) південно-східних діалектах;
- в) північних діалектах;
- г) північних і південно-східних.

22. У 1-ій ос. мн. в дієсловах дійсного способу всіх дієвідмін на всій

*території поширення української мови виступає особова флексія:*

- а) -мо;
- б) -те;
- в) -ме;
- г) -м.

*23. Для яких діалектів характерні усічені форми прикметників чоловічого роду на -и, -і?*

- а) північних і піденно-східних;
- б) південно-західних і південно-східних;
- в) північних і південно-західних;
- г) південно-східних.

*24. Скільки форм вираження минулої дії має як літературна, так і діалектна мова?*

- а) 3;
- б) 2;
- в) 4;
- г) 5.

*25. Який числівник має найбільшу кількість варіантів в українських діалектах?*

- а) чотири;
- б) шість;
- в) один;
- г) два.

*26. Діалектні відмінності в структурі словосполучень стосуються*

- а) головного слова;
- б) залежного слова;
- в) співвідношення форм головної і залежної частин;
- г) і головного, і залежного слова.

*27. За допомогою яких стверджувальних часток оформлюються еквіваленти стверджувальних речень у південно-східних і північних діалектах?*

- а) так, жо;
- б) да, так, еге;
- в) айно, чиж;

г) айно, да, так.

28. Які сполучники вживають у карпатських говорах для вираження протиставних відношень?

а) то, та й, ну ж;

б) н'є, н'їт;

в) н'є, та й;

г) ай, айбо, айно.

29. Для якого наріччя властиве вживання сполучників коби, кеби, оби, жеби, ги, гей, гиби, гейби?

а) південно-східного;

б) південно-західного;

в) північного;

г) південно-східного й північного.

30. У яких говорах конструкції з давальним відмінком вживаються з прийменниками *к та його* варіантами ід, ид, г, ку, ко?

а) північних;

б) карпатських;

в) полтавських;

г) волинських.

## ВАРІАНТ II

1. Усічення одного чи кількох звуків у кінці слова – це ...

а) апокопа;

б) афереза;

в) гіперизм;

г) метатеза.

2. *Метатеза* – це ...

а) перестановка звуків або складів у середині слова;

б) усічення одного чи кількох звуків у кінці слова;

в) випадання звука або групи звуків у середині слова;

г) перехід ненаголошеного [є] в [а].

3. Протетичні приголосні особливо широко представлені в

а) південно-східному наріччі;

- б) північному наріччі;
  - в) південно-західному наріччі;
  - г) північному й південно-східному наріччях.
4. *Заступлення фонем [o] фонемою [y] трапляється в*
- а) північних говорах;
  - б) південно-західних говорах;
  - в) південно-східних говорах;
  - г) північному й південно-східному наріччях.
5. *Сильне укання характеризує*
- а) західнополіські, наддністрянські, надсянські говори;
  - б) степові, західнополіські, наддністрянські говори;
  - в) середньонаддніпрянські, середньополіські, степові говори;
  - г) середньонаддніпрянські, західнополіські, степові говори.
6. *Дифтонги найширше представлені в*
- а) північному наріччі;
  - б) південно-східному наріччі;
  - в) південно-західному наріччі;
  - г) північному й південно-східному наріччях.
7. *Для яких говірок характерне чергування |бл'|, |пл'|, |мл'|, |вл'| з |бј| |пј| |мј| |вј|?*
- а) наддністрянських;
  - б) степових;
  - в) середньополіських;
  - г) південно-волинських?
8. *Дорсально-палатальна вимова передньоязикових |з|, |з'|, |с|, |с'| характеризує мовлення мешканців*
- а) південно-західного наріччя;
  - б) південно-східного наріччя;
  - в) північного наріччя;
  - г) північного й південно-східного нарічч.
9. *Для яких говорів характерний перехід |е| в |а| (дáриво, жман'а, ца́гла)?*

- а) південно-західного наріччя;
- б) південно-східного наріччя;
- в) північного наріччя;
- г) північного й південно-східного наріч.

10. *Залишки двоїни мають місце в*

- а) північному й південно-західному наріччі;
- б) південно-західному й південно-східному наріччі;
- в) північному й південно-східному наріччі;
- г) північному наріччі.

11. *Проста форма найвищого ступеня порівняння прикметників твориться за допомогою*

- а) префікса-частки *най*;
- б) прислівників *вел'ми, б'арзо*;
- в) частки *май*;
- г) слів *самий, фест*.

12. *Найбільше фонетичних варіантів має числівник*

- а) 4;
- б) 1;
- в) 3;
- г) 8.

13. *Назви сотень утворюються сполученням простого числівника і числівника сто у формі наз. відм. у*

- а) південно-західному наріччі;
- б) північному наріччі;
- в) південно-східному наріччі;
- г) північному й південно-східному наріччях.

14. *У яких діалектах трапляються архаїчні форми займенників мн'а, н'а, н'е, мја, мі?*

- а) південно-західних;
- б) південно-східних;
- в) північних;
- г) північних і південно-східних.

15. *Редуплікація (від лат.) означає*

- а) виставлення;



- б) позбавлення;
- в) подвоєння;
- г) скорочення.

16. У південно-західних діалектах вживають форми інфінітива на

- а) т', т, т'і, ти;
- б) ти, чи, шчи, гчи;
- в) ти, т';
- г) т', т.

17. Які форми дієслів трапляються в карпатських говорах?

- а) даў, знаў, маў;
- б) даю, знаю, маю;
- в) дам, знам, мам;
- г) дају, знају, мају.

18. Безфлексійні форми дієслів (гул'а, гука, пита) широко представлені в

- а) південно-східних діалектах;
- б) південно-західних діалектах;
- в) північних діалектах;
- г) північних і південно-західних діалектах.

19. Які сполучники вживають у південно-західному наріччі для вираження часових відношень?

- а) покул', докул' (докул'а);
- б) заким, закл'а, докл'а;
- в) поки, доки, як тільки?
- г) заким, покул'.

20. У яких говорах виступає фонема |ы|?

- а) західнополіському;
- б) степовому;
- в) карпатському;
- г) подільському.

21. Афікси му, меш, ме виступають як у препозиції, так і в постпозиції в говорах:

- а) покутсько-буковинському й гуцульському;

- б) південно-волинському й карпатському;  
в) степовому й покутсько-буковинському;  
г) подільському й слобожанському.
22. *Усічені форми прикметників трапляються в*  
а) південно-західному й північному наріччі;  
б) південно-східному й північному наріччі;  
в) південно-східному й південно-західному наріччі;  
г) північному наріччі.
23. *У якому рядку подано форми дав. відм. одн. ім. І відміни, що властиві поліським діалектам?*  
а) земл'іє, вод'іє, вол'іє;  
б) землі, воді, волі;  
в) руки, ноги, стріхі;  
г) руці, нозі, стрісі.
24. *У якому рядку подано форми дав. і місц. відм. множини іменників, властиві південно-східним діалектам?*  
а) кóн'ім, л'уд'ом, вол'ом;  
б) кон'ем, л'уд'ем, вол'ом;  
в) кон'ім, л'уд'ім, на кон'іх;  
г) коньям, людям, кон'ім.
25. *Яким діалектам властиві такі числівники вос'ем, д'ес'ет', вос'емнац':ат'?*  
а) північним;  
б) південно-західним;  
в) південно-східним;  
г) північним і південно-східним.
26. *У говорах якого наріччя прикметники м'якої групи змінюються за типом твердої?*  
а) південно-західного;  
б) південно-східного;  
в) північного;  
г) північного й південно-східного.
27. *Скільки діалектних груп виокремлюють у системі вокалізму української діалектної мови?*

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

28. У яких говорах найчастіше трапляються форми *запре'гу, пе'ку'*?

- а) південно-східних;
- б) південно-західних;
- в) північних;
- г) північних і південно-східних.

29. У якому рядку наведено приклади *гіперичних явищ*?

- а) *за'дно (заодно), не'ддасі (не оддаси), д'чеї (до очей)*;
- б) *вівес (овес), дохт'ір, в'ітец'*;
- в) *колопні (коноплі), хпати (пхати), хтур (тхір)*;
- г) *чулу'вік, суб'і, туб'і*.

30. У якому рядку подано приклади *метатези*?

- а) *за'дно (заодно), не'ддасі (не оддаси), д'чеї (до очей)*;
- б) *вівес (овес), дохт'ір, в'ітец'*;
- в) *колопні (коноплі), хпати (пхати), хтур (тхір)*;
- г) *чулу'вік, суб'і, туб'і*.

### ВАРІАНТ III

1. *Синкопа* – це ...

- а) відпадіння початкового голосного звука для уникнення міжслівного збігу голосних;
- б) випадання звука або групи звуків у середині слова;
- в) неетимологічний приголосний, який приєднується до початкового голосного у слові;
- г) нейтралізація протиставлення фонем [o], [y] незалежно від позиції та фонетичного оточення.

2. *Епентеза* (від грец.) означає...

- а) надмірність;
- б) вставка;
- в) позбавлення;

г) виставлення.

3. *Лабіалізація* *lil* (дўўка) *відбувається в*

- а) карпатських говорах;
- б) західнополіському говорі;
- в) степовому говорі;
- г) подільському говорі.

4. *Які говори знають лише м'яку [ч']?*

- а) покутсько-буковинські і карпатські;
- б) карпатські й волинські;
- в) покутсько-буковинські;
- г) слобожанський і подільський.

5. *Гіперичне «окання» характеризує*

- а) степовий говір;
- б) подільський говір;
- в) наддністрянський говір;
- г) середньополіський говір.

6. *Ствердіння* *lɾ'* і *lɕ'* *має місце в основній масі говірок*

- а) південно-східного наріччя;
- б) південно-західного наріччя;
- в) північного наріччя;
- г) північного і південно-східного наріччя.

7. *Поширеність конструкцій із сполучниками* *дак, дик, дай, да* *характеризує*

- а) північне наріччя;
- б) південно-західне наріччя;
- в) південно-східне наріччя;
- г) північне і південно-східне наріччя.

8. *Конструкції типу* *л'а хати, л'е л'ієсу* *трапляються в*

- а) південно-західному наріччі;
- б) південно-східному наріччі;
- в) північному наріччі.
- г) південно-східному й північному наріччях.

9. *Перетворення групи приголосних* *lшкl, lжкl* *в* *lчкl, lч'кl*

*характеризує говори:*

- а) карпатські;
- б) волинсько-подільські;
- в) східнополіський;
- г) середньополіський.

*10. Форми вищого ступеня порівняння із суфіксом дж трапляються в*

- а) карпатських говорах;
- б) степовому говорі;
- в) середньонаддніпрянському говорі;
- г) покутсько-буковинському говорі.

*11. Описові форми найвищого ступеня порівняння прикметників творяться за допомогою*

- а) префікса-частки *най*;
- б) слів *барзо, вел'ми*;
- в) слів *самий, фест*;
- г) слів *самий, барзо*.

*12. Відсутність протиставного н у непрямих формах займенників з прийменниками характеризує переважно*

- а) південно-західне наріччя;
- б) південно-східне наріччя;
- в) північне наріччя;
- г) північне й південно-східне наріччя.

*13. Займенникові форми гетаја, гетаје, гетої трапляються в*

- а) північному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) південно-східному наріччі;
- г) північному й південно-східному.

*14. Іменники II відм. одн. чол. в дав. відм. звичайно мають закінчення -ови в*

- а) північному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) південно-східному наріччі;
- г) північному й південно-східному наріччях.

*15. У якому рядку записано словоформи, характерні для*

*наддністрянського говору південно-західного наріччя?*

- а) б'ур'а, р'адок, зор'а;
- б) б'ура, радок, зора;
- в) бурйа, рйадок, зорйа;
- г) 'бур'а, 'бурйа, 'бура.

*16. Для яких говорів характерне використання форм двоїни дві руці, три деці?*

- а) південно-східного й південно-західного наріч;
- б) південно-західного й північного наріч;
- в) північного й південно-східного наріч;
- г) північного наріччя.

*17. Гіперичне окання трапляється в говорах*

- а) слобожанському й степовому;
- б) степовому й подільському;
- в) слобожанському й наддністрянському;
- г) слобожанському й подільському.

*18. Речення якого рядка презентує синтаксичні особливості північного наріччя?*

- а) Росте верба над водою, котру ја садила;
- б) Тре зн'ати сурочку, жиби ни змокла;
- в) Сказаў, дак не пришоў;
- г) Це та баба, де з неї нас'міхалис'

*19. У якому рядку наведено приклади явища афери?*

- а) за'дно (заодно), не'ддасі (не оддаси), д'чеї (до очей);
- б) вівес (овес), дохт'ір, в'ітец';
- в) колопні (коноплі), хпати (пхати), хтур (тхір);
- г) зора, бура, порадок, хлопец.

*20. Які сполучники вживають у південно-західному наріччі для вираження умовних відношень у складному реченні?*

- а) коби (коб), кобис' (кобис), кеби, би;
- б) коли, якби, коли б;
- в) зато, зач'им, тад';
- г) коли, кобис', кеби.

*21. Дієслівні форми буду д'їў, буду с'ї жениў характерні для говорів*

- а) наддністрянського й надсянського;
- б) наддністрянського й південно-волинського;
- в) надсянського й слобожанського;
- г) слобожанського й подільського.

22. *Поширене вживання африкати дж характеризує*

- а) карпатські говори;
- б) волинсько-подільські говори;
- в) степовий і слобожанський говори;
- г) степовий і подільський говори.

23. *Відсутність лабіалізації після м'яких приголосних й шиплячих перед споконвічно твердим притаманне*

- а) карпатським і галицько-буковинським говорам;
- б) степовому й слобожанському говору;
- в) волинсько-подільському говору;
- г) середньонаддніпрянському й степовому говорам.

24. *За походженням діалектну лексику поділяють на дві групи*

- а) архаїчну та інноваційну;
- б) архаїчну й запозичену;
- в) протиставну й непротиставну;
- г) запозичену та інноваційну.

25. *У якому рядку записано полонізми?*

- а) поренча (поруччя), хлоп (чоловік), таний (дешевий);
- в) файний (гарний), фест (міцно), шустер (швець);
- б) сарака (бідний), ботей (отара), нанашка (хрещена або весільна мати);
- г) чічка (квітка), жеб (кишеня), сепетик (кошик для ложок).

26. *У якому рядку записано тюркізми?*

- а) поренча (поруччя), хлоп (чоловік), таний (дешевий);
- в) файний (гарний), фест (міцно), шустер (швець);
- б) сарака (бідний), ботей (отара), нанашка (хрещена або весільна мати);
- г) чічка (квітка), жеб (кишеня), сепетик (кошик для ложок).

27. *Ураховуючи принцип співвідносності, діалектну лексику поділяють на ...*

- а) архаїчну й інноваційну;
- б) власне лексичну й етнографічну;
- в) протиставну й непротиставну;
- г) запозичену й інноваційну.

28. У якому рядку наведено приклади гіперичних явищ?

- а) за'дно (заодно), не'ддасі (не оддаси), д'чеї (до очей);
- б) вівес (овес), дохт'ір, в'ітец';
- в) колопні (коноплі), хпати (пхати), хтур (тхір);
- г) чулу'вік, суб'і, туб'і.

29. Дифтонги трапляються в

- а) північному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) південно-східному наріччі;
- г) північному й південно-східному наріччях.

30. У якому рядку записано германізми?

- а) поренча (поруччя), хлоп (чоловік), таний (дешевий);
- в) файний (гарний), фест (міцно), шустер (швець);
- б) сарака (бідний), ботей (отара), нанашка (хрещена або весільна мати);
- г) чічка (квітка), жеб (кишеня), сепетик (кошик для ложок).



## ВІДКРИТІ ТЕСТИ

1. У чому полягають особливості наголошеного й ненаголошеного вокалізму південно-західних і північних діалектів?
2. Найхарактерніші ознаки системи вокалізму карпатської групи говорів такі...
3. Схарактеризуйте фонетичні явища, які трапляються в системі вокалізму.
4. Які мікроструктури консонантизму губних виявляються в різних діалектах?
5. Назвіть, у яких варіантах реалізуються передньоязикові приголосні.
6. Як реалізуються в різних українських діалектах задньоязикові та фарингальна фонема |г|?
7. Як відбиваються різні асимілятивні процеси в українських говорах?
8. Схарактеризуйте фонетичні явища, які трапляються в системі консонантизму.
9. Назвіть типи діалектних протиставлень у лексиці, прокоментуйте їх.
10. Які типи діалектної лексики з погляду її походження виокремлюють? Наведіть приклади.
11. Схарактеризуйте діалектні відмінності у фразеології. Назвіть основні шляхи виникнення діалектних фразеологізмів.
12. Які відмінності спостерігаються між українськими діалектами в категоріях роду і числа іменників?
13. Які особливості спостерігаються між українськими діалектами у відмінюванні іменників?
14. Які відмінності між українськими діалектами спостерігаються в ступенюванні прикметників?
15. Які особливості спостерігаються в українських діалектах при відмінюванні й фонетичному оформленні числівників?
16. Назвіть видозміни форм займенників у різних говорах.
17. Які відмінності спостерігаються між українськими

діалектами в інфінітивних формах?

18. Які відмінності між українськими діалектами спостерігаються при дієвідмінюванні?

19. Які відмінності між українськими діалектами спостерігаються в дієприкметникових формах?

20. У чому полягає особливість використання дієприслівникових форм?

21. Охарактеризуйте діалектні синтаксичні інновації. Якого походження вони можуть бути?

22. Які відмінності спостерігаються в структурі синтаксичних словосполучень української діалектної й літературної мов?

23. До чого в основному зводяться відмінності між українськими діалектами в структурі простих речень?

24. У чому полягають особливості українських діалектів в організації складносурядних речень?

25. Які особливості українських діалектів спостерігаються в організації складнопідрядних речень?

26. Які різновиди відмінностей української діалектної мови виділяють у словотворі?

27. Які процеси спричиняють фонетичні модифікації словотвірних морфем у діалектній мові?

28. Які діалектні словотвірні структури-архаїзми трапляються в українських діалектах?

29. Які діалектні словотвірні структури-інновації спостерігаються в українських діалектах?

30. Який взаємозв'язок між українськими діалектами спостерігається в словотворі?

## ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. НАРІЧЧЯ Й ГОВОРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ МОВИ

### 1.1. Групування й членування просторових одиниць української мови: південно-східне й північне наріччя

1. Які діалекти лежать в основі національної української літературної мови?

- а) південно-східні;
- б) південно-західні;
- в) північні;
- г) північні й південно-західні.

2. Південно-східне наріччя komponують такі говори:

- а) середньонаддніпряньський, слобожанський, степовий;
- б) подільський, степовий, надсянський;
- в) середньонаддніпряньський, наддністрянський, степовий;
- г) подільський, степовий, слобожанський.

3. У якій групі говірок південно-східних діалектів не спостерігається гіперичного «окання»?

- а) середньонаддніпряньських;
- б) слобожанських;
- в) степових;
- г) степових і слобожанських.

4. У якому рядку записано морфологічні ознаки подільського говору?

- а) поширеність займенників *сей, саја, сеје*;
- б) при дієвідмінюванні зберігається чергування приголосних;
- в) іменники ж.р. III в. в ор. відм. одн. мають закінчення *-оју*;
- г) часте вживання інфінітивних суфіксів *т, т'*.

5. Для північного наріччя характерним є наявність:

- а) інфінітива *-ти* або *-т'*;
- б) інфінітива на *-ти*;
- в) інфінітива на *-т* або на *-т'*;

г) інфінітива на *-чи* або на *-ти*.

6. Для степових говірок характерне:

а) «гіперичне окання»;

б) «акання»;

в) «сильне укання»;

г) «гіперичне ікання».

7. Який говір, що входить до складу південно-східного наріччя належить до давньої формації?

а) слобожанський говір;

б) степовий говір;

в) середньонаддніпрянський говір;

г) степовий і слобожанський говори?

8. Який вокалізм характерний для північного наріччя?

а) семифонемний;

б) восьмифонемний;

в) шестифонемний;

г) семифонемний і восьмифонемний.

9. У яких говорах північного наріччя спостерігається поширеність протетичних /в/ і /г/?

а) західнополіському;

б) середньополіському;

в) східнополіському;

г) середньополіському й східнополіському.

10. Велика поширеність «акання» спостерігається в говорах:

а) східнополіському;

б) середньополіському;

в) західнополіському;

г) середньополіському й західнополіському.

11. Дифтонги найширше представлено в

а) південно-східному наріччі;

б) південно-західному наріччі;

в) північному наріччі;

г) північному й південно-західному наріччях.

12. Поширеність іменникових утворень із суфіксом *-ишче*, *-исько*

*трапляється в*

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;
- г) північному й південно-західному наріччях.

*13. У північному наріччі в іменниках II в. чол. і сер. роду в дав. і місц. відмінках*

- а) переважає закінчення *-ові, -еві*;
- б) вживається флексія *-у*;
- в) закінчення *-ові, -еві, -у*;
- г) закінчення *-ови, -еви*.

*14. Обмежене вживання африкат характеризує*

- а) південно-східне наріччя;
- б) південно-західне наріччя;
- в) північне наріччя;
- г) південно-західне й південно-східне наріччя.

*15. Які з поданих говірок належать до «укаючих»?*

- а) степові, середньополіські, подільські;
- б) середньонадніпрянські, степові, південно-волинські;
- в) західнополіські, гуцульські, лемківські;
- г) середньонадніпрянські, гуцульські, слобожанські.

*16. У якому рядку записано говори північного наріччя*

- а) слобожанський, степовий, південно-волинський;
- б) західнополіський, східнополіський, середньополіський;
- в) середньонадніпрянський, степовий, карпатський;
- г) середньонадніпрянський, південно-волинський, слобожанський.

*17. Для якого говору характерне поширення афери?*

- а) східнополіського;
- б) середньополіського;
- в) гуцульського;
- г) степового.

*18. Дієслова I дієвідміни в 3-ій особі однини мають стягнені (усічені) форми в*

- а) південно-східному наріччі;

- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;
- г) південно-східному й південно-західному наріччях.

19. Хто автор статті «Проблема визначення українських наріч»?

- а) С. Дорошенко;
- б) С. Бевзенко;
- в) І. Матвіяс;
- г) Ф. Жилко.

20. Хто автор монографії «Українська мова і її говори»?

- а) С. Дорошенко;
- б) С. Бевзенко;
- в) І. Матвіяс;
- г) Ф. Жилко.

## **1.2. Групування й членування просторових одиниць української мови: південно-західне наріччя**

1. Карпатську групу говорів komponують такі говори:

- а) закарпатський, бойківський, лемківський;
- б) наддністрянський, надсянський, покутсько-буковинський, гуцульський;
- в) гуцульський, бойківський, надсянський;
- г) надсянський, бойківський, подільський.

2. Синтаксичні конструкції з дав. відм. з прийменниками *к, ік* трапляються в

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;
- г) північному і південно-західному наріччях.

3. Дорсально-палатальна вимова свистячих *лз, лс, лц, лдз* характеризує

- а) південно-західне наріччя;
- б) південно-східне наріччя;

- в) північне наріччя;
- г) північне й південно-західне наріччя.

4. *Усічені займенникові форми (го – його, жі – їй, му – йому) часто трапляються в*

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) південно-східному й південно-західному наріччях;
- г) північному наріччі.

5. *Уперше виокремив подільський говір*

- а) Д. Брилінський;
- б) О. Мельничук;
- в) І. Вагилевич;
- г) К. Михальчук.

6. *У якому рядку названо фонетичні ознаки подільського говору?*

- а) велика поширеність «акання»;
- б) замість давнього [Ѣ] у наголошеній позиції [іє];
- в) наявність вставного [л]: *жабл'ачий, здоров'а*;
- г) наявність афери.

7. *У якому рядку записано фонетичну ознаку південно-західного наріччя?*

- а) наявне альвеолярне [л];
- б) велика поширеність «укання»;
- в) відсутність заміни [о] на [а]: *кочан, гор'ачий*;
- г) велика поширеність афери.

8. *У якому рядку записано морфологічні ознаки подільського говору?*

- а) іменники ж. р. III в. в ор. відм. одн. мають закінчення -оју;
- б) при дієвідмінюванні зберігається чергування приголосних;
- в) поширеність займенників *сей, саја, сеје*;
- г) часте вживання інфінітивних суфіксів т, т'.

9. *Енклітичні займенникові форми ми, ти, си, го,її найчастіше трапляються в*

- а) степовому й східнополіському говорах;
- б) покутсько-буковинському й закарпатському говорах;

- в) середньополіському й покутсько-буковинському говорах;
- г) слобожанському й подільському говорах.

10. У якому говорі трапляється протетичний л?

- а) наддністрянському;
- б) подільському;
- в) степовому;
- г) східнополіському?

12. Які форми дієслів трапляються в закарпатських і бойківських говорах?

- а) даў, знаў, маў;
- б) даю, знаю, маю;
- в) дам, знам, мам;
- г) даву, знаву, маву.

13. У яких говорах трапляються іменники в ор. відм. з флексіями -оу, -еу, (т'ін'оу, ма'тереу, чест'оу)?

- а) слобожанських;
- б) галицько-буковинських;
- в) волинсько-подільських;
- г) степових.

14. У якому рядку записано говори південно-західного наріччя?

- а) волинсько-подільський, степовий, слобожанський;
- б) волинсько-подільський, галицько-буковинський, карпатський;
- в) галицько-буковинський, карпатський, слобожанський;
- г) слобожанський, степовий, покутсько-буковинський.

15. Для яких говорів характерне велике поширення «укання»?

- а) надсянського і наддністрянського;
- б) надсянського і південно-волинського;
- в) наддністрянського і слобожанського;
- г) південно-волинського і слобожанського?

16. Гіперичне «окання» характеризує говори:

- а) степовий і слобожанський;
- б) південно-волинський і західнополіський;
- в) наддністрянський і надсянський;
- г) бойківський.



17. У якому рядку наведено фонетичні ознаки подільського говору?
- а) ствердіння р', поширеність «укання»;
  - б) помірне «укання», наявне альвеолярне л';
  - в) помірне чи сильне «укання», вживаються числівники «їден», «штири»;
  - г) поширеність афери, сильне «укання»?
18. Який рядок презентує морфологічні особливості подільського говору?
- а) усічені закінчення прикметників (*зелені траві*), відсутність чергування приголосних при дієвідмінюванні;
  - б) наявність архаїчних форм минулого часу (*ходиў бих*), вживання редуплікованих форм займенників (*го – його, му – йому*);
  - в) зберігаються чергування приголосних при дієвідмінюванні, нестягнені форми прикметників і дієприкметників (*широкаја, таја*);
  - г) наявність архаїчних форм минулого часу (*ходиў бих*), зберігаються чергування приголосних при дієвідмінюванні.
19. Дієслова I дієвідміни в 3-ій особі однини мають стягнені (усічені) форми в
- а) південно-східному наріччі;
  - б) південно-західному наріччі;
  - в) північному наріччі;
  - г) південно-західному і північному наріччі.
20. Хто автор статті «Формування південно-східного наріччя»?
- а) С. Бевзенко;
  - б) П. Лисенко;
  - в) М. Онишкевич;
  - г) І. Матвіяс.

# МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

## ЗАКРИТІ ТЕСТИ

### ВАРІАНТ I

1. *Які діалекти лежать в основі національної української літературної мови?*
  - а) південно-східні;
  - б) південно-західні;
  - в) північні;
  - г) північні й південно-західні.
2. *Яка з названих фонетичних ознак найбільш характерна для південно-західних діалектів?*
  - а) наявність дифтонгів у наголошеній позиції на місці етимологічного [о] (куон', куен');
  - б) наявне альвеолярне [л'] (л'єбід', кл'єн');
  - в) фонема [ы];
  - г) гіперичне «окання».
3. *Південно-східне наріччя komponують такі говори:*
  - а) середньонаддніпрянський, слобожанський, степовий;
  - б) слобожанський, західнополіський, степовий;
  - в) середньонаддніпрянський, східнополіський, степовий;
  - г) подільський, степовий, слобожанський.
4. *У яких говірках південно-східних діалектів не спостерігається гіперичного «окання»?*
  - а) середньонаддніпрянських;
  - б) слобожанських;
  - в) степових;
  - г) степових і слобожанських.
5. *Скільки говорів komponують південно-західне наріччя?*
  - а) 9;
  - б) 3;
  - в) 5;

г) 4.

6. *Перехід м'яких |т'|, |д'| у |к'|, |г'| відбувається в наріччі:*

- а) південно-східному;
- б) південно-західному;
- в) північному;
- г) північному й південно-західному.

7. *У якому рядку записано морфологічні ознаки подільського говору?*

- а) іменники ж.р. III в. в ор. відм. одн. мають закінчення -оју;
- б) при дієвідмінюванні зберігається чергування приголосних;
- в) поширеність займенників *сей, саја, сеје*;
- г) часте вживання інфінітивних суфіксів *т, т'*.

8. *Для північного наріччя характерним є наявність:*

- а) інфінітива на -т або на -т';
- б) інфінітива на -ти та -т';
- в) інфінітива -ти або -т';
- г) інфінітива на -чи або на -ти.

9. *У яких діалектах частка ся (сь) вживається в препозиції і в постпозиції до дієслова?*

- а) південно-східних;
- б) південно-західних;
- в) північних;
- г) північних і південно-східних.

10. *Основна синтаксична особливість північного наріччя*

- а) уживання сполучників *да, дай, дак, дик*;
- б) уживання сполучників *коби (коб), кобис' (кобис), кеби, би*;
- в) обмежене вживання протиставного сполучника *але*;
- г) уживання сполучників *зато, зач'им, тад'*;

11. *Для степових говірок характерне:*

- а) «акання»;
- б) гіперичне «ікання»;
- в) гіперичне «окання»;
- г) сильне «укання».

12. Який говір, що входить до складу південно-східного наріччя належить до давньої формації?

- а) середньонаддніпрянський говір;
- б) степовій говір;
- в) слобожанський говір;
- г) степовий і слобожанський говір.

13. Який вокалізм характерний для південно-східного діалекту?

- а) семифонемний;
- б) восьмифонемний;
- в) шестифонемний;
- г) семифонемний і восьмифонемний.

14. У карпатських говорах для вираження протиставних відношень вживають сполучники:

- а) да й, дий, дей;
- б) ей, ба й, та й;
- в) ай, айбо, айно;
- г) да й, айбо, та й.

15. У яких говорах переважно виступають редульковані форми сес', сес'а, сесе, тот, тото, тоті?

- а) галицько-буковинських;
- б) карпатських;
- в) степовому;
- г) волинсько-подільському.

16. Збереження колишньої м'якості р має місце в говорах:

- а) волинсько-подільських;
- б) галицько-буковинських;
- в) карпатських;
- г) степовому й подільському.

17. Для якого наріччя характерним є дорсально-палатальна вимова свистячих з, с, ц, дз?

- а) південно-західного;
- б) південно-східного;
- в) північного;
- г) північного й південно-східного.

18. У яких говорах північного наріччя спостерігається поширеність протетичних /в/ і /г/?

- а) західнополіських;
- б) східнополіських;
- в) середньополіських;
- г) середньополіських і східнополіських.

19. Велика поширеність «акання» має місце в говорах:

- а) середньополіському;
- б) східнополіському;
- в) західнополіському;
- г) східнополіському й західнополіському.

20. Конструкції з давальним відмінком з прийменниками *к, ік*, та їхніми фонетичними варіантами характеризують наріччя:

- а) південно-східне;
- б) південно-західне;
- в) північне;
- г) північне й південно-західне.

21. Дифтонги найширше представлено в

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;
- г) північному й південно-західному наріччях.

22. Поширеність іменникових утворень із суфіксом *-ишче* трапляється в

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;
- г) північному й південно-західному наріччях.

23. У якому рядку записано морфологічні ознаки південно-західного наріччя?

- а) іменники ж. р. III в. в род. відм. одн. мають закінчення *-и*;
- б) при дієвідмінюванні немає чергування приголосних;
- в) інфінітив на *-т* або на *-т'*;
- г) часте вживання інфінітивних суфіксів *-ти, -т'*.

24. У позиції після м'яких і шиплячих приголосних фонема /a/ переходить в |e|, |i|, |i| (д'екују, душ'е) в
- а) південно-волинських говорах;
  - б) галицько-буковинських говорах;
  - в) слобожанському й степовому говорах;
  - г) степовому та подільському говорах.
25. Для південно-західного наріччя характерним є
- а) обмежене вживання сполучника *але*;
  - б) вживання сполучників *да, дай, дак, дик*;
  - в) полісемантичність сполучника *де*;
  - г) вживання сполучників *заким, закл'а, докл'а, покл'а*.
26. У північному наріччі в іменниках II в. чол. і сер. роду в дав. і місц. відмінках
- а) переважає закінчення *-ові, -еві*;
  - б) вживається флексія *-у*;
  - в) закінчення *-ові, -еві, -у*;
  - г) закінчення *-ови, -еви*.
27. Обмежене вживання африкат характеризує
- а) південно-східне наріччя;
  - б) південно-західне наріччя;
  - в) північне наріччя;
  - г) південно-західне й південно-східне наріччя.
28. Які з поданих говірок належать до «укаючих»?
- а) степові, середньополіські, подільські;
  - б) середньонаддніпрянські, степові, південно-волинські;
  - в) покутсько-буковинські, гуцульські, закарпатські;
  - г) наддністрянські, гуцульські, західнополіські.
29. Гіперичне «окання» характеризує говір:
- а) середньонаддніпрянський;
  - б) покутсько-буковинський;
  - в) наддністрянський;
  - г) степовий.
30. У якому говорі переважно виступають енклітичні форми

особових займенників *ми, ти, си, му* (дав. відм.)?

- а) покутсько-буковинському;
- б) подільському;
- в) степовому;
- г) південно-волинському.

## ВАРІАНТ II

1. У якому рядку записано говори північного наріччя?

- а) подільський, степовий, південно-волинський;
- б) західнополіський, східнополіський, середньополіський;
- в) гуцульський, степовий, карпатський;
- г) середньонаддніпрянський, південно-волинський, слобожанський.

2. Перехід м'яких |т'| у |к'| відбувається в:

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;
- г) південно-східному й південно-західному наріччях.

3. Які з поданих говірок належать до «укаючих»?

- а) західнополіські, лемківські, середньонаддніпрянські;
- б) подільські, степові, південно-волинські;
- в) покутсько-буковинські, слобожанські, закарпатські;
- г) середньонаддніпрянські, гуцульські, подільські.

4. Для якого говору характерне велике поширення афери?

- а) покутсько-буковинського;
- б) подільського;
- в) східнополіського;
- г) степового.

5. Поширене вживання африкат характеризує говори

- а) наддністрянський, бойківський, лемківський;
- б) подільський, степовий, південно-волинський;
- в) покутсько-буковинський, слобожанський, закарпатський;
- г) середньонаддніпрянський, гуцульський, подільський.

6. У південно-західному наріччі в іменниках II в. чол. і сер. роду у дав. і місц. відмінках

- а) переважає закінчення *-ові, -еві*;
- б) вживається флексія *-у*;
- в) закінчення *-ові, -еві, -у*;
- г) переважає закінчення *-ови, -еви*.

7. Дієслова I дієвідміни в 3-ій особі однини мають стягнені (усічені) форми в

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;
- г) південно-східному й південно-західному наріччях.

8. Поширеність іменникових утворень із суфіксом *-исько* характеризує

- а) південно-західне наріччя;
- б) південно-східне наріччя;
- в) північне наріччя;
- г) південно-західне й північне наріччя.

9. Для південно-східного наріччя характерним є

- а) обмежене вживання сполучника *але*;
- б) вживання сполучників *да, дай, дак, дик*;
- в) полісемантичність сполучника *де*;
- г) вживання сполучників *коби (коб), кобис' (кобис), кеби, би*.

10. Галицько-буковинську групу говорів komponують такі говори:

- а) бойківський, лемківський, надсянський;
- б) надсянський, наддністрянський, покутсько-буковинський, гуцульський;
- в) гуцульський, бойківський, надсянський;
- г) надсянський, бойківський, подільський.

11. Синтаксичні конструкції з дав. відм. з прийменниками *к, ік* трапляються в

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) північному наріччі;



г) північному й південно-західному наріччях.

12. Дорсально-палатальна вимова свистячих |з|, |с|, |ц|, |дз| характеризує

- а) південно-західне наріччя;
- б) південно-східне наріччя;
- в) північне наріччя;
- г) північне й південно-західне наріччя.

13. У говорах якого наріччя наявні звуки-дифтонги

- а) північного наріччя;
- б) південно-західного наріччя;
- в) південно-східного наріччя;
- г) південно-східного й південно-західного наріччя.

14. Усічені займенникові форми (го – його, жі – їй, му – йому) часто трапляються в

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;
- в) південно-східному і південно-західному наріччях;
- г) північному наріччі.

15. Уперше виокремив подільський говір

- а) Д. Брилінський;
- б) О. Мельничук;
- в) І. Вагилевич;
- г) К. Михальчук?

16. У якому рядку названо фонетичні ознаки подільського говору

- а) наявність вставного |л|: *жабл'ачий, здоров'а*;
- б) замість давнього [Ѣ] у наголошеній позиції [іе];
- в) велика поширеність «акання»;
- г) наявність афери.

17. У якому рядку записано фонетичну ознаку південно-східного наріччя

- а) відсутність заміни [о] на [а]: *кочан, гор'ачий*;
- б) велика поширеність «акання»;
- в) наявне альвеолярне [л];

г) велика поширеність афери.

18. У якому рядку записано морфологічні ознаки подільського говору?

- а) іменники ж. р. III в. в ор. відм. одн. мають закінчення -оју;
- б) при дієвідмінюванні зберігається чергування приголосних;
- в) поширеність займенників *сей, саја, сеје*;
- г) часте вживання інфінітивних суфіксів т, т'.

19. Редульковані займенникові форми *сес'*, *сес*, *тот*, *тота* найчастіше трапляються в

- а) степовому й східнополіському говорах;
- б) галицько-буковинських говорах;
- в) карпатських говорах;
- г) слобожанському й подільському говорах.

20. У якому говорі трапляється протетичний й?

- а) середньонаддніпрянському;
- б) подільському;
- в) степовому;
- г) східнополіському.

21. У якому наріччі зберігаються іменникові форми на зразок *газдове*, *парібци*, *синове*?

- а) південно-східному;
- б) південно-західному;
- в) північному;
- г) північному й південно-західному.

22. У якому наріччі вживаються числівникові форми *двіста*, *штиристо*, *пйетсто*?

- а) південно-східному;
- б) південно-західному;
- в) північному;
- г) північному й південно-західному.

23. Яке наріччя має три групи говорів?

- а) південно-східне;
- б) південно-західне;
- в) північне;

- г) північне й південно-західне.
24. У якому наріччі набув поширення суфікс -ухн(а)?
- а) південно-східному;
  - б) південно-західному;
  - в) північному;
  - г) північному й південно-західному.
25. У якому говорі іменники III відміни мають закінчення -ом?
- а) лемківському;
  - б) наддністрянському;
  - в) слобожанському;
  - г) середньонаддніпрянському.
26. У якому наріччі іменники середнього роду в наз. відм. однини мають закінчення -е (з'іл': е, лист'е, жит':е)?
- а) південно-східному;
  - б) південно-західному;
  - в) північному;
  - г) північному й південно-західному.
27. Хто автор статті «Діалектна основа синтаксису в українській літературній мові»?
- а) Й. Дзендзелівський;
  - б) С. Бевзенко;
  - в) І. Матвіяс;
  - г) Ф. Жилко.
28. У якому рядку подано форми дав. відм. одн. ім. I відміни, що властиві південно-східним діалектам?
- а) земл'іє, вод'іє, вол'іє;
  - б) землі, воді, воли;
  - в) руки, ноги, стріхі;
  - г) руці, нозі, стрісі.
29. Які форми дієслів трапляються в закарпатських і бойківських говорах?
- а) даў, знаў, маў;
  - б) даю, знаю, маю;
  - в) дам, знам, мам;

г) даву, знаву, маву.

30. У яких говорах трапляються іменники в ор. відм. з флексіями -оу, -еу, (т'ін'оу, ма'тереу, чест'оу)?

- а) слобожанських;
- б) галицько-буковинських;
- в) волинсько-подільських;
- г) степових.

### ВАРІАНТ III

1. Для південно-східного наріччя характерним є

- а) вживання сполучників *да, дай, дак, дик*;
- б) полісемантичність сполучника *де*;
- в) вживання конструкцій знах. відм. «*мају д'іти*», «*мају хлоц'і*»;
- г) замість давнього Ђ у наголошеній позиції [іе].

2. Для північного наріччя характерним є

- а) поширеність іменниковий утворень із суфіксом *-ишче*;
- б) обмежене вживання сполучника *але*;
- в) наявність звуків-дифтонгів;
- г) вживання конструкцій знах. відм. «*мају д'іти*», «*мају хлоц'і*».

3. У якому рядку записано говори південно-західного наріччя?

- а) слобожанський, степовий, покутсько-буковинський;
- б) волинсько-подільський, галицько-буковинський, карпатський;
- в) галицько-буковинський, карпатський, слобожанський;
- г) волинсько-подільський, степовий, слобожанський.

4. Для якого говору характерно відсутність протетичних приголосних (*улица, ухо*)?

- а) наддністрянського;
- б) південно-волинського;
- в) закарпатського;
- г) слобожанського.

5. «Акання» найчастіше трапляється в таких говорах

- а) подільському й слобожанському;

- б) слобожанському й східнополіському;
- в) західнополіському й слобожанському;
- г) подільському й східнополіському.

6. *Гіперичне «окання» характеризує говір*

- а) слобожанський;
- б) надсянський;
- в) наддністрянський;
- г) бойківський.

7. *Які говори входять до складу галицько-буковинської групи говорів?*

- а) надсянський, наддністрянський, покутсько-буковинський, гуцульський (східнокарпатський);
- б) покутсько-буковинський, лемківський, бойківський;
- в) наддністрянський, покутсько-буковинський, бойківський;
- г) покутсько-буковинський, наддністрянський, подільський.

8. *У якому з говорів північного наріччя замість етимологічного о здебільшого виступають [y], [и], [i], [i<sup>н</sup>]?*

- а) східнополіському;
- б) середньополіському;
- в) західнополіському;
- г) східнополіському й середньополіському.

9. *Усічені форми прикменників (чужи, добри замість чужий, добрий) трапляються в таких говорах*

- а) слобожанському й східнополіському;
- б) східнополіському й степовому;
- в) подільському й степовому;
- г) слобожанському і степовому.

10. *Збереження архаїчних форм бых, бым, быс' характерне для говорів*

- а) волинсько-подільських;
- б) галицько-буковинських;
- в) карпатських;
- г) степових.

11. *Які з говорів південно-східного наріччя належать до архаїчних?*

- а) слобожанський і середньонаддніпрянський;

- б) степовий і слобожанський;
- в) середньонаддніпрянський;
- г) середньонаддніпрянський і степовий.

12. У якому рядку подано фонетичні ознаки подільського говору?

- а) ствердіння р', поширеність «укання»;
- б) помірне «укання», наявне альвеолярне л';
- в) помірне чи сильне «укання», вживаються числівники «їден», «штири»;
- г) поширеність афери, сильне «укання».

13. Який рядок презентує морфологічні особливості подільського говору?

- а) усічені закінчення прикметників (*зелені траві*), відсутність чергування приголосних при дієвідмінюванні;
- б) наявність архаїчних форм минулого часу (*ходиў бих*), вживання редуплікованих форм займенників (*го – його, му – йому*);
- в) зберігаються чергування приголосних при дієвідмінюванні, нестягнені форми прикметників і дієприкметників (*широкаја, таја*);
- г) наявність архаїчних форм минулого часу (*ходиў бих*), зберігаються чергування приголосних при дієвідмінюванні.

14. У карпатських говорах для вираження протиставних відношень вживають сполучники:

- а) да й, дий, дей;
- б) ей, ба й, та й;
- в) ай, айбо, айно;
- г) але, но, зате.

15. У яких говорах північного наріччя спостерігається поширеність протетичних в і г?

- а) західнополіських;
- б) середньополіських;
- в) східнополіських;
- г) західно- і східнополіських.

16. Дієслова I дієвідміни в 3-ій ос. мн. мають форми 'ходи, 'носи в

- а) південно-східному наріччі;
- б) південно-західному наріччі;

- в) північному наріччі;
- г) південно-західному й північному наріччях.

17. Для якого говору характерним є значне поширення афери?

- а) східнополіського;
- б) подільського;
- в) гуцульського;
- г) степового.

18. Для подільського говору характерним є

- а) сильне «укання»;
- б) «акання»;
- в) наявність дифтонгів;
- г) відсутність протиставлення за твердістю/м'якістю  $/p/$ - $/p'/$ ,  $/t/$ - $/t'/$ ;

$/t'/$ ;

19. Про особливості формування й членування південно-східного наріччя йдеться в статтях

- а) І. Матвіяса;
- б) С. Бевзенка;
- в) В. Німчука;
- г) П. Гриценка.

20. Хто автор статті «Про походження українських діалектів»?

- а) С. Бевзенко;
- б) П. Лисенко;
- в) В. Німчук;
- г) І. Матвіяс.

21. Для яких говорів характерним є перехід е в а ('шастий, 'дариво)?

- а) південно-східного;
- б) південно-західного;
- в) північного;
- г) північного й південно-західного.

22. Усічені прикметникові форми (добри, молоді) характеризують

- а) південно-східне наріччя;
- б) південно-західне наріччя;
- в) північне наріччя;

г) північне й південно-західне наріччя.

23. Яка з названих фонетичних ознак найбільш характерна для південно-східного наріччя?

а) наявність дифтонгів у наголошеній позиції на місці етимологічного [о] (куон', куен');

б) наявне альвеолярне [л'] (л'єбід', кл'єн);

в) фонема [ы];

г) гіперичне окання.

24. Для північного наріччя характерним є

а) обмежене вживання сполучника *але*;

б) вживання сполучників *да, дай, дак, дик*;

в) полісемантичність сполучника *де*;

г) вживання сполучників *заким, закл'а, докл'а, покл'а*.

25. У якому рядку записано іменникові форми, характерні для південно-західного наріччя?

а) ду вер'бі, без бро'ві, зем'ли, ру'ке;

б) вербі, без бро'ви, зем'лі, ру'ки;

в) верби, бро'ви, зем'ліє, ру'ке;

г) ду 'вербі, без бро'ві, зем'ліє, 'вол'є.

26. При утворенні форм вищого ступеня порівняння частка *май* вживається в

а) південно-східному наріччі;

б) південно-західному наріччі;

в) північному наріччі;

г) північному й південно-західному наріччях.

27. *Форми дієслів мау/маву, дау/даву, знау/знаву* характерні для говірок

а) карпатських;

б) подільських;

в) степових;

г) східнополіських.

28. Для південно-східного наріччя характерним є

а) наявність голосного заднього ряду *ы*;

б) уживання сполучників *коб, коби, жеби*;



в) полісемантичність сполучника *де*;

г) уживання конструкцій «*майу діти*», «*йім с'а хотіло*».

29. У якому рядку записано всі числівникові форми, характерні для південно-східних діалектів?

а) один, одинац':ат', чотири, двісті, чотир'і;

б) дес'ет', двацит', дв'істом, ш'іс'к', жіден;

в) аднаја, адинац'ат', дев'ет', вос'ем, восемнац':ат';

г) дв'істо, штиристо, уден, вос'ем, чотири.

30. У якому рядку записано займенникові форми, властиві північним діалектам?

а) тої, сеї, с'айа, 'тейа, 'сийі;

б) тот, то́та, сес', гинтот, туї;

в) сеї, с'е, се'с'а, то'та, јего;

г) мн'і, тоб'іе, соб'е, гета, гетаја.

## ВІДКРИТІ ТЕСТИ

1. Яку територію охоплюють південно-східні діалекти? Назвіть найважливіші фонетичні риси південно-східного наріччя.
2. Які морфологічні явища спостерігаються в говірках південно-східного наріччя?
3. Які фонетичні й морфологічні ознаки характеризують слобожанські говірки?
4. Які диференційні фонетичні й морфологічні ознаки степових говірок?
5. Яку територію охоплюють північні діалекти? Які говори виокремлюють з-поміж північних діалектів?
6. Назвіть найважливіші фонетичні риси північного наріччя.
7. Які діалектні морфологічні явища спостерігаються в говірках північного наріччя?
8. Назвіть диференційні ознаки східнополіських (лівобережнополіських), середньополіських (правобережнополіських) і західнополіських (волинсько-поліських) говірок?
9. Яку територію охоплюють південно-західні діалекти? Назвіть групи говорів південно-західного наріччя.
10. Які найважливіші фонетичні риси південно-західного наріччя?
11. Які морфологічні явища трапляються в говірках південно-західного наріччя?
12. Які синтаксичні ознаки диференціюють південно-західне наріччя на тлі інших наріч української мови?
13. Визначте найхарактерніші фонетичні й морфологічні ознаки подільських говірок.
14. Назвіть фонетичні, морфологічні й синтаксичні ознаки галицько-буковинської групи говорів.
15. Назвіть фонетичні, морфологічні й синтаксичні ознаки карпатської групи говорів.

# ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

## ВАРІАНТ I

I. 1. Допишіть визначення «Діалектологія – це \_\_\_\_\_

---

---

---

2. Завершіть речення «Соціальні діалекти – це \_\_\_\_\_

---

---

---

3. Які регіональні атласи присвячені вивченню подільського говору?  
Проаналізуйте один із них \_\_\_\_\_

---

---

---

---

---

---

---

---

Максимальна кількість балів – 2 бали.

(1 і 2 завдання по 0,5 балів, 3-є завдання – 1 бал)

II. 1. Установіть відповідність між працями з діалектології і їхніми авторами

1) Українська мова і її говори;

а) І. Матвіяс;

2) Українська діалектологія;

б) Ф. Жилко;

3) Ареальні системи української мови;

в) С. Бевзенко;

4) Словник поліських говорів.

г) П. Лисенко.

2. Скільки є діалектних систем вокалізму:

а) 3; б) 4; в) 5; г) 2.

3. Установіть відповідність між поняттями першого й другого стовпчиків:

- |                  |                 |
|------------------|-----------------|
| 1) синкопа;      | а) відновлення, |
| 2) афереза;      | б) позбавлення; |
| 3) редукція;     | в) подвоєння;   |
| 4) редуплікація; | г) скорочення.  |

4. У якому рядку записано займенникові форми, властиві поліським діалектам:

- а) тої, сеї, с'айа, 'тейа, 'сийі;
- б) тот, то́та, сес', гинтот, туї;
- в) сеї, с'е, се'с'а, то'та, јего;
- г) мн'і, тоб'іе, соб'е, гета, гетаја.

5. У якому рядку записано всі числівникові форми, характерні для південно-західних діалектів

- а) один, одинац':ат', чотири, двісті, адин;
- б) дес'ет', двацит', дв'істом, ш'іс'к', јіден;
- в) аднаја, адинац'ат', дев'ет', вос'ем, восемнац':ат';
- г) дв'істо, штиристо, уден, вос'ем, чотири.

6. У східнополіських говірках північного наріччя поширеним є

- а) «акання»;
- б) «окання»;
- в) «ікання»;
- г) «укання».

7. Наукові засади української діалектології були закладені в працях

- а) І. Соболевського;
- б) М. Максимовича;
- в) О. Потебні;
- г) К. Михальчука.

8. У якому рядку записано словоформи, характерні для наддністрянського говору південно-західного наріччя:

- а) б'ур'а, р'адок, зор'а;
- б) б'ура, радок, зора;
- в) бурйа, рйадок, зорйа;
- г) 'бур'а, 'бурйа, 'бура ?



## ВАРІАНТ II

I. 1. Допишіть визначення «Наріччя – це \_\_\_\_\_

---

---

---

---

2. Назвіть типи діалектизмів, подайте приклади \_\_\_\_\_

---

---

---

---

3. У чому полягає внесок К. Михальчука в розвиток вітчизняної діалектології? \_\_\_\_\_

---

---

---

---

---

Максимальна кількість балів – 2 бали.

(1 і 2 завдання по 0,5 балів, 3-є завдання – 1 бал)

II. 1. Хто вперше висловив думку про те, що полтавські говори найбільш придатні для розвитку на їхній основі української літературної мови:

- а) О. Павловський;
- б) І. Франко;
- в) К. Михальчук;
- г) М. Цертелєв?

2. З'ясуйте, яке твердження є правильним: «Метатеза – це

а) усічення одного чи кількох звуків у кінці слова внаслідок акцентно-фонетичних процесів, що призводить до скорочення слова;

б) відпадиння початкового голосного для уникнення збігу голосних;

в) структурно видозмінена одиниця мови, що виникає внаслідок пристосування однієї мовної системи до іншої;

г) перестановка приголосних звуків або складів у середині слова на основі асиміляції або дисиміляції.

3. *За якою ознакою виділяють два основні види діалектів української мови: старожитні й новостворені?*

а) соціальною;

б) історичною;

в) генетичною;

г) архаїчною.

4. *Сильне «укання» характеризує*

а) надсянські говори, західнополіські, наддністрянські,;

б) західнополіські, степові, наддністрянські говори;

в) середньополіські, середньонаддніпрянські, степові говори;

г) західнополіські, середньонаддніпрянські, степові говори.

5. *Які говори виділяють у карпатській групі говорів:*

а) наддністрянські, покутсько-буковинські, гуцульські, надсянські;

б) бойківські, закарпатські, лемківські;

в) середньозакарпатські, наддністрянські, північнопідкарпатські;

г) західнокарпатські, покутсько-буковинські, надсянські.

6. *У яких діалектах української мови мало поширені африкати:*

а) південно-західному;

б) південно-східному;

в) північному (поліському);

г) південно-східному і південно-західному?

7. *У якому рядку подано приклади гіперичних явищ:*

а) за'дно (заодно), не'ддаси (не оддаси), сторія (історія);

б) вівес(овес), м'іч (меч), кортопл'а;

в) восін', вовес, гули<sup>е</sup>ц'а;

г) колопні (коноплі), хпати (пхати), рапуз (пазур)?





## ВАРІАНТ III

I. 1. Допишіть визначення «Субституція – це \_\_\_\_\_

---

---

---

---

2. Назвіть найхарактерніші ознаки системи вокалізму карпатської групи говорів \_\_\_\_\_

---

---

---

---

3. Праці яких сучасних діалектологів Вам відомі? Проаналізуйте одну з них \_\_\_\_\_

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

Максимальна кількість балів – 2 бали.

(1 і 2 завдання по 0,5 балів, 3-є завдання – 1 бал)

II. 1. Говірка – це ...

а) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що становить об'єднання говірок, близьких за фонетичними, акцентуаційними, лексичними та граматичними ознаками;

б) найменша одиниця територіальної диференціації мови, що є засобом спілкування мешканців одного, рідше кількох населених пунктів, однотипних з мовного погляду;

в) найбільша одиниця територіальної диференціації мови, що

становить сукупність близьких за визначеними ознаками говірок, об'єднаних у говори;

г) одиниця територіальної диференціації мови.

2. З'ясуйте, яке твердження є правильним: «Гіперизм – це

а) усічення одного чи кількох звуків у кінці слова внаслідок акцентно-фонетичних процесів, що призводить до скорочення слова;

б) відпадиння початкового голосного для уникнення збігу голосних;

в) структурно видозмінена одиниця мови, що виникає внаслідок пристосування однієї мовної системи до іншої;

г) перестановка приголосних звуків або складів у середині слова на основі асиміляції або дисиміляції.

3. У якому рядку записано словоформи, характерні для наддністрянського говору південно-західного наріччя:

а) б'ур'а, р'адок, зор'а;

б) б'ура, радок, зорá;

в) бурйа, рйадок, зорйа;

г) 'бур'а, 'бурйа, 'бура ?

4. Синкопа (від грец.) означає ...

а) виставлення;

б) скорочення;

в) надмірність;

г) подвоєння.

5. У якому рядку записано явища-новотвори, що виникли внаслідок запозичення з інших мов:

а) пишу с пиром, ріжу з ножом, косити с косом;

б) д'акувати батька, л'а гори, л'е хати;

в) ріжу з ножом, косити с косом, л'а гори;

г) л'а хати, пишу с пиром, косити с косом?

6. Дієприметники теперішнього часу на -чийі, -ча, -чойе, -че трапляються в говорах:

а) карпатських;

б) південно-волинських;

в) подільському й степовому;

г) східнополіському й західнополіському.

7. У південно-західних діалектах при відмінюванні числівників – назв *сотень*

- а) змінюються обидві частини;
- б) змін зазнає лише друга частина;
- в) змінюється перша частина;
- г) усі відповіді правильні.

8. Хто автор статті «Роль лінгвогеографічних даних у з'ясуванні генезису іменникових форм»

- а) І. Матвіяс;
- б) С. Дорошенко;
- в) П. Лисенко;
- г) В. Ужченко?

Максимальна кількість балів – 8 балів.

III. З'ясуйте, зразок мовлення якого діалекту репрезентує поданий уривок. Відповідь обґрунтуйте, вказавши фонетичні, лексичні й граматичні ознаки запропонованого тексту

Раз посварили с'а мыш з жабом і так с'а зненавид'іли, што йедна другій не дала през стежку прейти. І раз гварит жаба: не мож с'а обыти, жебы йедна другій през стежку не прешла. І гварит жаба до мыши. Будеме с'а бити, але на смерт. І зачали с'а бити. Так с'а били, тоўкли, што аж земл'а с'а під ними тр'асла. Увид'іў то боцан і злет'іў на ні, хытиў мыш до дз'убы, а жабу до лабы і підн'ус с'а на свое гн'іздо і там іх зйіў.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

Максимальна кількість балів – 5 балів.

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова Л. Г. Назва верхнього одягу у поліських, волинських та подільських говірках / Л. Г. Анісімова // Дослідження з української діалектології. – К. : Наук. думка, 1991. – С. 126–138.
2. Аркушин Г. Діалектні оказіоналізми: як вони виникають, де і скільки живуть / Г. Аркушин // Урок української. – 2000. – № 5, 6. – С. 18–21.
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вищ. школа, 1980. – 248 с.
4. Бевзенко С. П. Українська діалектологія: Збірник вправ / С. П. Бевзенко. – К. : Вищ. школа, 1987. – 127 с.
5. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори / І. Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 1990. – 163 с.
6. Бевзенко С. П. Актуальність вивчення української діалектної фразеології / С. П. Бевзенко // Мовознавство. – 1974. – № 2. – С. 15–19.
7. Бевзенко С. П. Вивчення української діалектології // С. П. Бевзенко / Історія українського мовознавства. – К., 1991. – С. 128–150.
8. Бевзенко С. П. До характеристики відмінностей у словотворі української діалектної мови / С. П. Бевзенко // Мовознавство. – 1975. – № 3. – С. 68–73.
9. Бевзенко С. П. До характеристики діалектних відмінностей у словосполученні / С. П. Бевзенко // Мовознавство. – 1978. – № 6. – С. 40–45.
10. Бевзенко С. П. Про діалектні відмінності української мови на синтаксичному рівні / С. П. Бевзенко // Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 46–49.
11. Вербовий М. В. Прислівники з суфіксами -ми, -ма, -мо в історії української мови / М. В. Вербовий // Мовознавство. – 1993. – № 4. – С. 42–46.
12. Ващенко В. С. Лінгвістична географія Наддніпрянщини / В. С. Ващенко. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1969.

13. Возний Т. М. Взаємодія української літературної мови і територіальних діалектів у дієслівному словотворі / Т. М. Возний // Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 108–121.

14. Герман К. Ф. Взаємодія українського літературного і діалектного мовлення в синтаксисі / К. Ф. Герман // Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 166–179.

15. Герман К. Ф. Взаємодія української літературної мови з територіальними діалектами / К. Ф. Герман. – Чернівці, 1983. – 74 с.

16. Говори української мови : збірник текстів / [упор. С. Ф. Довгопол, А. М. Залеський, Н. П. Прилипко / відп. ред. Т. В. Назарова]. – К. : Наук. думка, 1977. – 590 с.

17. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики / П. Ю. Гриценко / відп. ред. І. Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 1990. – 270 с.

18. Гриценко П. Ю. Лексична система говорів і картографування / П. Ю. Гриценко // Українська діалектна лексика. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 10–20.

19. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики / П. Ю. Гриценко. – К. : Наук. думка, 1984. – 226 с.

20. Гриценко П. Ю. Основні риси подільського говору / П. Ю. Гриценко // Поділля: Історико-етнографічне дослідження / [Л. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, З. Є. Болтарович та ін.]. – К. : Доля, 1994. – С. 74–84.

21. Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолігвістичні дослідження. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. – 364 с.

22. Дзендзелівський Й. О. Міжмовна інтерференція й історія системи граматичних категорій / Й. О. Дзендзелівський // Мовознавство. – 1980. – № 2. – С. 42–48.

23. Дзендзелівський Й. О. Програма для збирання матеріалів до *Лексичного атласу української мови* / Й. О. Дзендзелівський. – К. : Наук. думка, 1984. – 308 с.

24. Доленко М. Т. Із спостережень над діалектною фразеологією

Поділля / М. Т. Доленко // Українське мовознавство. – 1975. – Вип. 3. – С. 102–107.

25. Євтушок О. М. Про стан і деякі аспекти вивчення діалектної лексики / О. М. Євтушок // УМЛШ. – 1992. – № 2. – С. 3–5.

26. Жилко Ф. Т. Ареальні системи української мови / Ф. Т. Жилко // Мовознавство. – 1990. – № 4. – С. 18–27.

27. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови / Ф. Т. Жилко. – К. : Рад. школа, 1966. – С. 285–304.

28. Жовтобрюх М. А. Уніфікація норм української літературної мови і діалекти / М. А. Жовтобрюх // Мовознавство. – 1979. – № 5. – С. 3–12.

29. Закревська Я. В. Нариси з діалектного словотвору в ареальному аспекті / Я. В. Закревська. – К. : Наук. думка, 1976. – 163 с.

30. Залеський А. М. Вокалізм південно-західних говорів української мови / А. М. Залеський. – К. : Наук. думка, 1973. – 155 с.

31. Залеський А. М. Найбільш західний український говір / А. М. Залеський // Культура слова. – 1987. – Вип. 33. – С. 68–71.

32. Івченко А. О. Українська народна фразеологія: ономасіологія, ареали, етимологія / А. О. Івченко. – Харків : Фоліо, 1999. – 304 с.

33. Ковалик І. І. Взаємодія української літературної мови і територіальних діалектів у іменниковому словотворі / І. І. Ковалик // Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 96–108.

34. Козачук Г. О. Назви хатніх меблів у західноподільських говірках / Г. О. Козачук // Проблеми української діалектології на сучасному етапі. Тези. – Житомир, 1990. – С. 195–197.

35. Куриленко В. М. Лексика тваринництва поліських говорів / В. М. Куриленко. – Суми : Мрія, 1991. – 124 с.

36. Лавер В. І. Дослідження діалектної фразеології в лінгвогеографічному аспекті / В. І. Лавер // Дослідження лексики і фразеології говорів українських Карпат: Тематичний збірник. – Ужгород, 1982. – С. 110–127.

37. Леснова В. В. Номінація рис людини в українських східнослов'янських говірках : монографія / В. В. Леснова. – Луганськ : Альта-матер, 2004. – 193 с.

38. Мартинова Г. І. Середньонадніпрянський діалект. Фонологія і фонетика / Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2003. – 367 с.

39. Матвіяс І. Г. Групування говорів української мови / І. Г. Матвіяс // Структура українських говорів. – К. : Наук. думка, 1982. – С. 3–68.

40. Матвіяс І. Г. Діалектна основа вокалізму в українській літературній мові / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2004. – № 4. – С. 15–24.

41. Матвіяс І. Г. Діалектна основа консонантизму в українській літературній мові / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2005. – № 2. – С. 32–40.

42. Матвіяс І. Г. Засади української діалектології / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 3–9.

43. Матвіяс І. Г. Лінгвогеографічне дослідження українського діалектного синтаксису / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 1977. – № 2. – С. 20–25.

44. Матвіяс І. Г. Народна фразеологія в матеріалах Атласу української мови / І. Г. Матвіяс // Питання фразеології східнослов'янських мов. Тези респ. наукової конференції. – К. : Наук. думка, 1972. – С. 147–148.

45. Матвіяс І. Г. Проблема визначення українських наріч / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2001. – № 2. – С. 13–17.

46. Матвіяс І. Г. Роль лінгвогеографічних даних у з'ясуванні генезису іменникових форм / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 1973. – № 2. – С. 19–26.

47. Матвіяс І. Г. Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами / І. Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 166–179.

48. Матвіяс І. Г. Уніфікація варіантів у словотвірній системі української літературної мови / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2003. – № 4. – С. 57–65.



49. Матвіяс І. Г. Формування південно-східного наріччя української мови / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 1983. – № 1. – С. 52–59.

50. Матвіяс І. Г. Членування південно-східного наріччя української мови / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 1981. – № 4. – С. 42–50.

51. Німчук В. В. Про походження українських діалектів / В. В. Німчук // Україна. Наука і культура. – 1993. – Вип.26, 27. – С. 233–250.

52. Поділля: історико-етнографічне дослідження / Л. Ф. Артюх, В. Г. Балущко, З. Є. Болтарович та ін. – К. : Доля, 1994. – 504 с.

53. Подільський говір: Бібліографічний покажчик / Уклад. : І. В. Гороф'янюк, Н. Д. Коваленко, Т. М. Тищенко. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. – 141 с.

54. Помірко Р. С. Варіантність слова і діалекти / Р. С. Помірко // Мовознавство. – 1987. – № 4. – С. 48–54.

55. Прадід Ю. Ф. Із спостережень над українською діалектною фразеологією (на матеріалі бойківських говірок) / Ю. Ф. Прадід // Мовознавство. – 1992. – № 5. – С. 44–47.

56. Прилипко Н. М. Структура вигуків, якими кличуть та відганяють свійських тварин, у говорах української мови / Н. М. Прилипко // Структурні рівні української мови. – К. : Наук. Думка, 1985. – С. 75–91.

57. Прокопчук Л. В. Українська діалектологія. Модульний курс : навч. посібник / Л. В. Прокопчук. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 190 с.

58. Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови. – Ужгород, 1978. – 200 с.

59. Радевич-Винницький Я. Мова і нація / Я. Радевич-Винницький, В. Іванишин. – Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2003. – С. 70–74.

60. Руснак Н. О. Лінгвокогнітивні та прагматичні виміри діалектних текстів буковинських говірок : монографія / Н. О. Руснак. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 448 с.

61. Скрипник Л. Г. Власні назви в українській народній фразеології / Л. Г. Скрипник // Мовознавство. – 1970. – № 2. – С. 54–65.
62. Українська діалектна морфологія / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні / ред. Ф. Т. Жилко. – К. : Наук. думка, 1969. – 200 с.
63. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
64. Фонетична, морфологічна і лексична система українських говорів. – К. : Наук. думка, 1983.
65. Хом'як І. Взаємодія літературної мови і діалектів / І. Хом'як // Дивослово. – 2000. – № 10. – С. 12–14.
66. Шевельов Ю. В. Портрети вітчизняних мовознавців / Ю. В. Шевельов. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2002. – 132 с.
67. Шевельов Ю. В. О. О. Потебня і стандарт літературної мови / Ю. В. Шевельов // Мовознавство. – 1992. – № 2. – С. 67–71.
68. Шевченко Т. Г. До питання взаємодії перехідних говірок на подільсько-степовому мовному порубіжжі / Т. Г. Шевченко // XIV Республіканська діалектологічна нарада. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 20–22.
69. Шеремета Н. П. Вивчення лексики подільських говірок: Методичні рекомендації / Н. П. Шеремета // Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2005. – 46 с.
70. Шеремета Н. П. До визначення південноволинсько-подільського діалектного порубіжжя / Н. П. Шеремета // Система і структура східнослов'янських мов (до 200-річчя В. І. Даля) : зб. наук. праць. – К. : Знання України, 2001. – С. 126–134.
71. Шеремета Н. П. Навчальна практика з діалектології / Н. П. Шеремета, Н. Д. Коваленко. – Кам'янець-Подільський, 2003. – 82 с.

## ЛІНГВІСТИЧНІ АТЛАСИ

1. Атлас української мови: У 3-х томах. – Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянина і суміжні землі. – К. : Наук. думка, 1984; – Т. 2.

Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. – К. : Наук. думка, 1988; – Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі. – К. : Наук. думка, 2001.

2. Дзендзелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (Лексика) / Й. О. Дзендзелівський. – Ч.1–3. – Ужгород, 1958–1993.

3. Куриленко В. М. Атлас лексики тваринництва у поліських діалектах / В. М. Куриленко. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. – 260 с.

4. Назарова Т. В. Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті / Т. В. Назарова. – К. : Наук. думка, 1985. – 136 с.

5. Никончук М. В. Лексичний атлас правобережного Полісся / М. В. Никончук. – Київ – Житомир, 1994. – 480 с.

6. Сабадош І. В. Атлас ботанічної лексики української мови / І. В. Сабадош. – Ужгород, 1999. – 103 с.

### ДІАЛЕКТНІ СЛОВНИКИ

1. Брилінський Д. Словник подільських говірок / Д. Брилінський. – Хмельницький, 1991. – 116 с.

2. Ващенко В. С. Словник полтавських говорів / В. С. Ващенко. – Харків : Вид-во Харківського університету, 1960. – Вип. I. – 538 с.

3. Гороф'янюк І. В. Ботанічна лексика центральноподільських говірок : Матеріали до *Лексичного атласу української мови* / І. В. Гороф'янюк ; [відп. ред. П. Ю. Гриценко]. – Вінниця : ПП І. Б. Балюк, 2012. – 304 с.

4. Гуцульські говірки. Короткий словник / За ред. Я. В. Закревської. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. – 230 с.

5. Дорошенко С. І. Словник діалектної лексики Сумщини / С. І. Дорошенко. – Суми, 1991.

6. Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К., 1974. – 260 с.

7. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К., 1984. – Ч. I–II.

8. Сизько А. Т. Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини: навч. посібник / А. Т. Сизько. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського держ. ун-ту ім. 300-річчя возз'єднання України з Росією, 1990. – 100 с.

9. Словник діалектної лексики Луганщини/ За ред. З. С. Сікорської. – К. : Шлях, 2002. – 224 с.

10. Словник гуцульських говірок (літера «Б») // Гуцульщина: Лінгвістичні етюди. – К., 1991. – С. 90–304.

11. Словник українських східнослобожанських говірок / К. Глуховцева, В. Лєснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. – Луганськ, 2002. – 234 с.

12. Ужченко В. Д. Східноукраїнська фразеологія / В. Д. Ужченко. – Луганськ: Альма-матер, 2000. – 198 с.

13. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – Луганськ: Альма-матер, 2000. – 198 с.

14. Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: У 4 т. / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя, 1992. – Т. 1 – 4.

15. Чабаненко В. А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя, 2001. – 201 с.

## **ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ**

1. [www.litopys.org.ua](http://www.litopys.org.ua)
2. [www.mova.info](http://www.mova.info)
3. [www.novamova.com.ua](http://www.novamova.com.ua)